

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Pedagogická fakulta

Katedra hudební výchovy

**Analýza workshopů *Slyšet jinak* jako 6. klíčové aktivity
projektu *Inkluzivní vzdělávání pro Olomoucký kraj***

Magisterská diplomová práce

Bc. Jana Šimáková

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala samostatně a použila jsem jen uvedené prameny a literaturu.

V Olomouci dne

.....

Podpis

Ráda bych poděkovala lektorům projektu *Slyšet jinak* za to, že mi zpřístupnili dokumentaci k 6. klíčové aktivitě projektu *Inkluzivní vzdělávání pro Olomoucký kraj*. Nejvíce pak mé vedoucí práce Mgr. Gabriele Coufalové, Ph.D. za vstřícnou komunikaci, energii, kterou vkládala do diskuse k tématu a čas, který věnovala mým mnohým dotazům.

Obsah

Úvod	5
1. <i>Inkluzivní vzdělávání pro Olomoucký kraj</i>	7
1.1. Klíčové aktivity projektu <i>Inkluzivní vzdělávání pro Olomoucký kraj</i>	8
1.2. Šestá klíčová aktivita a její workshopy podrobně	11
1.2.1. <i>Slyšet jinak – výroba netradičních hudebních nástrojů</i>	12
1.2.2. <i>Slyšet jinak – bezbariérová hudební výchova</i>	14
1.2.3. Workshopy a přednášky pod vedením hostujících lektorů	15
2. Evaluační dotazníky	18
2.1. Evaluační dotazníky <i>Slyšet jinak – výroba netradičních hudebních nástrojů</i>	20
2.1.1. Bodové hodnocení	20
2.1.2. Slovní hodnocení	22
2.2. Evaluační dotazníky <i>Slyšet jinak – bezbariérová hudební výchova</i>	26
2.2.1. Bodové hodnocení	27
2.2.2. Slovní hodnocení	30
2.3. Evaluační dotazníky workshopů a přednášek hostujících lektorů	36
2.4. Shrnutí evaluačních dotazníků	39
3. Reflexe praxe	42
3.1. Reflexe praxe účastníků workshopů <i>Slyšet jinak – výroba netradičních hudebních nástrojů</i>	42
3.2. Reflexe praxe účastníků workshopů <i>Slyšet jinak – bezbariérová hudební výchova</i>	47
3.3. Reflexe praxe účastníků workshopů a přednášek pod vedením hostujících lektorů	53
3.4. Shrnutí reflexí praxe	56
Závěr	59
Seznam použitých zkratk	61
Seznam pramenů a literatury	62
ANOTACE	5

Úvod

Jako studentka Katedry hudební výchovy na Pedagogické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci¹ jsem měla příležitost několikrát navštívit workshopy programu *Slyšet jinak*, jehož snahou je proměna „*hudební výchovy v obor, v němž kreativita má stejně významnou roli jako reprodukce, vytváření hudby jako její provozování*“². Z workshopů na půdě katedry jsem byla z pozice účastníka nadšená, zajímalo mě však, jak se na předkládanou metodiku dívají učitelé z praxe a následně pak samotní žáci, ke kterým se dostane. Díky vstřícnosti lektorů programu jsem tak dostala příležitost nahlédnout do cenných dat získaných díky zapojení *Slyšet jinak* do projektu *Inkluzivní vzdělávání pro Olomoucký kraj*.³ Ten se totiž stal nosným pilířem jeho 6. klíčové aktivity. V průběhu let 2017-2019 bylo v rámci této aktivity nabídnuto pedagogickým pracovníkům napříč několika kraji šestapadesát různých kurzů, z čehož osmačtyřicet z nich byly workshopy pod vedením lektorů *Slyšet jinak*.

Primárním cílem této práce je analýza reakcí na průběh workshopů programu *Slyšet jinak* a průzkum vlivu těchto workshopů na produkční činnosti v HV u jejich absolventů. Sekundárně k tomu se práce zabývá dalšími kurzy, které pod hlavičkou 6. klíčové aktivity projektu IVOK proběhly. Primárním pramenem jsou interní projektové dokumenty, jež obsahují informace k průběhu samotných kurzů nebo třeba materiály reklamní povahy.⁴ Tyto materiály jsou hojně využívány již pro první kapitolu práce v případě popisů kurzů 6. klíčové aktivity. Dále anonymní evaluační dotazníky a zpětné vazby absolventů zaslané půl roku po uskutečnění kurzu. Druhé zmiňované byly pro účely této práce také anonymizovány. Obzvláště ve druhé a třetí kapitole jsou tyto materiály hojně citovány. V textu jsou interní dokumenty rozpoznatelné typickými znaky citace, vzhledem ke své povaze však jejich citace nejsou v poznámkách pod čarou nijak konkretizovány. Mezi sekundární zdroje pak patří například literatura programu *Slyšet jinak*. K první kapitole se dalším podstatným zdrojem informací staly webové stránky projektu *Inkluzivní vzdělávání pro Olomoucký kraj*.⁵

¹ Dále také jen KHV na PdF UPOL.

² *Slyšet jinak*. In: *Slyšet jinak* [online]. Olomouc [cit. 2023-06-15]. Dostupné z: <http://slysetjinak.upol.cz/>

³ Dále také jen IVOK.

⁴ Například plakáty, či obsah dopisů zasílaných ředitelům škol.

⁵ *Inkluzivní vzdělávání pro Olomoucký kraj* [online]. Olomouc: Inkluzivní vzdělávání pro Olomoucký kraj, 2012 [cit. 2023-06-16]. Dostupné z: <https://inkluzeok.upol.cz/site/>

První část práce zasazuje 6. klíčovou aktivitu do kontextu celého projektu *Inkluzivní vzdělávání pro Olomoucký kraj*. Věnuje se důvodům jeho vzniku a ostatním klíčovým aktivitám spjatými s projektem. Dále pak podrobně rozepisuje obsah kurzů 6. klíčové aktivity. Praktická část práce se zabývá analýzou dotazníků, jež absolventi kurzů vyplňovaly na základě své účasti na nich. Druhá kapitola se věnuje evaluačním dotazníkům, jež účastníci vyplňovali na konci každého kurzu. Analyzují se nejprve 2 typy workshopů programu *Slyšet jinak* a následně také zbylé kurzy vedené externími lektory. Stejný postup je zvolen u třetí kapitoly, jež se věnuje analýze reflexí praxe. Vzhledem k tomu, že většina analyzovaných dat je v podobě volných slovních odpovědí, tak je analýza prováděna formou hledání společných tematických průsečíků napříč jednotlivými dotazníky.⁶ V závěru druhé a třetí kapitoly jsou pak shrnuty základní informace analýzou získané.

⁶ Platí zvlášť pro evaluační dotazníky a zvlášť pro reflexe praxe.

1. Inkluzivní vzdělávání pro Olomoucký kraj

Počátkem září roku 2016 nabyla v České republice platnosti novela školského zákona č. 61/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání.⁷ Tato změna legislativy byla klíčová pro již od roku 2009 plánované systémové změny českého vzdělávacího systému, které se zaměřovaly především na inkluzivní vzdělávání.⁸ Novela zavedla takzvaná podpůrná opatření, prostřednictvím kterých má docházet k naplnění vzdělávacích možností dítěte, žáka či studenta se speciálními vzdělávacími potřebami.⁹ V době zavedení novely však bylo možné ze školské praxe vyzorovat, že *“současné inkluzivní snahy v České republice nedostatečně identifikují determinující podmínky, což často vede v řadě individuálních případů k neúspěchům a obtížně napravitelným chybám, které mohou proces inkluze ovlivňovat.”*¹⁰

Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy byly na základě velkých změn s novelou souvisejících vypsány mnohé programy na podporu škol. V Olomouckém kraji to byl projekt *Inkluzivní vzdělávání pro Olomoucký kraj* (reg. č. CZ.02.3.61/0.0/0.0/15_007/0000183), jehož cílem se stala podpora škol v tomto kraji, a to konkrétně podporou vzniku poradenských pracovišť na školách, vznikem pozic s inkluzí na školách spjatých,¹¹ vytvořením metodické podpory a zajištěním prostoru pro výměnu zkušeností. Pro pedagogy projekt také zprostředkoval kurzy dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků na základě jejich konkrétních požadavků. V konečném důsledku tak měl projekt směřovat k podpoře dětí se speciálně vzdělávacími potřebami¹², především pak těch, jejichž potřeby nebyly stanoveny na základě zdravotního stavu.

⁷ Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů. 2012. Dostupné z: https://www.msmt.cz/uploads/skolsky_zakon.pdf.

⁸ „Inkluzivní vzdělávání je chápáno jako uspořádání běžné školy takovým způsobem, aby se v ní mohla nabídnout adekvátní edukace všem bez ohledu na jejich individuální rozdíly, na druh jejich speciálních potřeb, bez rozdílu ve výkonech jednotlivců v učení.“ LANGER, Jiří. *Pedagogičtí pracovníci jako klíčový faktor inkluzivního vzdělávání*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2016, s. 9-10. ISBN 978-80-244-5119-0.

⁹ Dále také jen SVP.

¹⁰ LANGER, Jiří. *Pedagogičtí pracovníci jako klíčový faktor inkluzivního vzdělávání*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2016, s. 11.

¹¹ Školní asistent, koordinátor inkluze do škol, školní speciální pedagog, školní psycholog.

¹² Dále také jen SVP.

Řešitelem projektu IVOK se stala Pedagogická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci v čele s Jiřím Langerem.¹³ Partnery projektu byly Základní škola Komenium Olomouc, Pedagogicko-psychologická poradna Olomouckého kraje a přes čtyřicet dalších základních škol z Olomouckého kraje.¹⁴

Po období tří let probíhala práce na aktivitách tohoto projektu, který byl rozdělen do šesti klíčových aktivit. Výsledkem tzv. přímé podpory byla zajištěná přítomnost školního psychologa, speciálního pedagoga nebo sociálního pedagoga na třiceti osmi školách, na devatenácti školách podpora práce školních asistentů a v neposlední řadě šest lektorů školních klubů. Dále metodická podpora skrze koordinátory inkluze nebo metodiky společného vzdělávání. Vedle přímé podpory se pod hlavičkou *Inkluze pro Olomoucký kraj* odehrálo na sto jedna vzdělávacích akcí, kterých se účastnilo na osm set učitelů. Pro další zájemce z řad pedagogických pracovníků bylo uspořádáno dvacet odborných workshopů.¹⁵ Velmi výraznou složkou tohoto projektu se staly workshopy pořádané Katedrou hudební výchovy, které jsou hlavním bodem šesté klíčové aktivity. Než se však na ni podíváme podrobněji, nejprve si vše zasadíme do kontextu celého projektu a seznámíme se s *Inkluzivním vzděláváním pro Olomoucký kraj* prostřednictvím všech klíčových aktivit trochu podrobněji.

1.1. Klíčové aktivity projektu *Inkluzivní vzdělávání pro Olomoucký kraj*

První klíčová aktivita projektu *Inkluzivní vzdělávání pro Olomoucký kraj* nesla podtitul *Adaptace na školní prostředí prostřednictvím školních asistentů jako základní předpoklad školní úspěšnosti*. Odpovědnou osobou za tuto část projektu byla Eva Šmelová.¹⁶ Celá aktivita se skládala ze tří etap. Od listopadu roku 2016 až do srpna 2017 se odehrávala první z nich a obsahovala přípravu realizačního týmu a tvorbu edukačního programu rozděleného do čtyř

¹³ doc. Mgr. Jiří Langer, Ph. D., ředitel ústavu speciálně pedagogických studií. Doc. Mgr. Jiří Langer, Ph.D. In: *Ústav speciálněpedagogických studií: Pedagogická fakulta – Univerzita Palackého v Olomouci* [online]. Olomouc [cit. 2023-05-27]. Dostupné z: <https://uss.upol.cz/cs/o-ustavu/clenove-ustavu/vedeni-ustavu/jiri-langer/>

¹⁴ LANGER, Jiří. O projektu. In: *Inkluzivní vzdělávání pro Olomoucký kraj* [online]. Olomouc: Inkluzivní vzdělávání pro Olomoucký kraj, 2012 [cit. 2023-05-27]. Dostupné z: <https://inkluzieok.upol.cz/site/o-projektu/>

¹⁵ LANGER, Jiří. Inkluzivní vzdělávání pro Olomoucký kraj. In: *Inkluzivní vzdělávání pro Olomoucký kraj* [online]. Olomouc: Inkluzivní vzdělávání pro Olomoucký kraj, 2012 [cit. 2023-05-27]. Dostupné z: <https://inkluzieok.upol.cz/site/>

¹⁶ prof. PhDr. Eva Šmelová, Ph.D., Katedra primární a preprimární pedagogiky na PdF UPOL. Prof. PhDr. Eva Šmelová, Ph.D. *Katedra primární a preprimární pedagogiky* [online]. Olomouc: Katedra primární a preprimární pedagogiky, c2023 [cit. 2023-06-15]. Dostupné z: <http://kpv.upol.cz/pedagog-profil.php?name=smelova>

podprogramů: *Adaptace na školní prostředí, Edukace v tzv. neformálních klubech prvňáčka, Spolupráce s rodinou, Edukační programy na rozvoj klíčových kompetencí a gramotnosti*. V letech 2017 až 2019, tedy v průběhu dvou školních let se odehrála druhá etapa, která měla za cíl uvést a realizovat vytvořený edukační program do praxe. K těmto účelům posloužily také workshopy připravené pro participanty na první klíčové aktivitě a evaluace vznikající v průběhu druhé etapy. Ty měly sloužit jako podklad pro možné změny v edukačním programu, který se se tak mohl více konkretizovat a individualizovat. Třetí etapa, odehrávající se v průběhu května, června a července roku 2019, pak sloužila k celkovému hodnocení účinnosti zavedeného programu.¹⁷

Klíčová aktivita číslo dva měla podtitul *Implementace a podpora školních poradenských pracovišť*. Odpovědnou osobou se zde stala Miluše Hutyrková¹⁸ a cílem této klíčové aktivity bylo posílení školních poradenských pracovišť na běžných školách. Toto mělo směřovat ke snížení přetlaku na již existujících školských poradenských zařízeních. Dalším cílem byla extenze nových pracovišť o speciální pedagogy, sociální pedagogy a školní psychology. Tito měli po dobu dvou let pracovat na dvaadvaceti vybraných základních školách z Olomouckého kraje.¹⁹

Odpovědnou osobou za třetí klíčovou aktivitu se stala Pavlína Baslerová.²⁰ Tato aktivita se zabývala podporou pedagogického sboru ve školách, jež pracují se žáky se SVP. Tato část projektu byla zaměřena na třináct škol v okrese Šumperk a oblast Mohelnice a jejím cílem bylo poskytnout pedagogům tzv. hlavního vzdělávacího proudu efektivní metodickou podporu při vzdělávání dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami s důrazem na první a druhý stupeň. Součástí podpory bylo také působení speciálních pedagogů s praxí se vzděláváním žáků

¹⁷ Klíčová aktivita č. 1: KA 1: ADAPTACE NA ŠKOLNÍ PROSTŘEDÍ PROSTŘEDNICTVÍM ŠKOLNÍCH ASISTENTŮ JAKO ZÁKLADNÍ PŘEDPOKLAD ŠKOLNÍ ÚSPĚŠNOSTI. In: *Inkluzivní vzdělávání pro Olomoucký kraj* [online]. Olomouc: Inkluzivní vzdělávání pro Olomoucký kraj, 2012 [cit. 2023-05-27]. Dostupné z: <https://inkluzieok.upol.cz/site/klicove-aktivity/klicova-aktivita-c-1/>

¹⁸ Mgr. Miluše Hutyrková, Ph.D., odborný asistent Ústavu speciálně pedagogických studií na PdF UPOL. Mgr. Miluše Hutyrková, Ph.D. In: *Ústav speciálněpedagogických studií: Pedagogická fakulta – Univerzita Palackého v Olomouci* [online]. [cit. 2023-05-27]. Dostupné z: <https://uss.upol.cz/cs/o-ustavu/clenove-ustavu/odborni-asistenti-a-asistenti/miluse-hutyrova/>

¹⁹ Klíčová aktivita č. 2: KA 2: IMPLEMENTACE A PODPORA ŠKOLNÍCH PORADENSKÝCH PRACOVIŠŤ. In: *Inkluzivní vzdělávání pro Olomoucký kraj* [online]. Olomouc: Inkluzivní vzdělávání pro Olomoucký kraj, 2012 [cit. 2023-05-27]. Dostupné z: <https://inkluzieok.upol.cz/site/klicove-aktivity/klicova-aktivita-c-2/>

²⁰ PaedDr. Pavlína Baslerová, Ph.D. Odborný asistent, Ústav speciálně pedagogických studií při PdF UPOL. PaedDr. Pavlína BASLEROVÁ, Ph.D. In: *Univerzita Palackého v Olomouci* [online]. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, c2023 [cit. 2023-06-01]. Dostupné z: <https://www.upol.cz/nc/kontakty/vyhledavani/kontakt/empid/80018062/>

se SVP a pedagogů s odborným vzděláním a zkušenostmi v problematice přímo na školách. Ti měli za úkol se věnovat především těmto aktivitám: metodicky provázet pedagogy společným vzděláváním žáků se SVP a pomoci jim při vedení nutné dokumentace takovýchto žáků, vést reedukační činnosti s žáky se SVP a se žáky se specifickými poruchami učení, poskytovat oporu při konzultaci se zákonnými zástupci žáků se SVP a celkově podporovat školní klima.²¹

Cílem čtvrté klíčové aktivity bylo nabídnout pedagogům kurzy z oblasti inkluze sociálně znevýhodněných žáků, které kladly důraz na rozšíření odborné způsobilosti učitelů při práci s dětmi se SVP. Podtitulem této klíčové aktivity se proto stalo *Zvyšování kompetencí pedagogů v inkluzivním vzdělávání – kurzy DVPP*²². Prvních jedenáct témat bylo vybraných na podkladu již dříve realizovaných kurzů. V průběhu vymezeného času se však měl jejich obsah obměňovat, a to díky provedenému šetření zacílenému na zjištění zájmů a potřeb mezi pedagogickými pracovníky ZŠ. Tato klíčová aktivita byla zacílena na pedagogy, speciální pedagogy či asistenty pedagogů. Realizace probíhala v letech 2017, 2018 a v prvních šesti měsících roku 2019, odpovědnou osobou se stala Barbora Vlachová.^{23, 24}

Pátá klíčová aktivita, jejíž odpovědnou osobou se stal Jan Michalík,²⁵ nesla podnázev *Sítování aktérů inkluzivního vzdělávání*. A už z něj lze opět odvodit, že hlavním cílem zde bylo vytvořit síť různých pozic potřebných pro funkčnost inkluzivního vzdělávání na území Olomouckého kraje. Pomoci tomu měl vytvořený online prostor na webových stránkách projektu, sloužící ke komunikaci mezi jednotlivými skupinami profesně spřízněných účastníků.²⁶ Mimo tuto zprostředkovanou platformu ke komunikaci měli zapojení aktéři příležitost

²¹ Klíčová aktivita č. 3: KA 3: METODICKÁ PODPORA PEDAGOGICKÉHO SBORU VE ŠKOLE PRACUJÍCÍ SE ŽÁKY SE SVP. In: *Inkluzivní vzdělávání pro Olomoucký kraj* [online]. Olomouc: Inkluzivní vzdělávání pro Olomoucký kraj, 2012 [cit. 2023-05-27]. Dostupné z: <https://inkluzieok.upol.cz/site/klicove-aktivity/klicova-aktivita-c-3/>

²² Tzn. Další vzdělávání pedagogických pracovníků. V průběhu práce užívány obě varianty.

²³ Klíčová aktivita č. 4: KA 4: ZVYŠOVÁNÍ KOMPETENCÍ PEDAGOGŮ V INKLUZIVNÍM VZDĚLÁVÁNÍ – KURZY DVPP. In: *Inkluzivní vzdělávání pro Olomoucký kraj* [online]. Olomouc: Inkluzivní vzdělávání pro Olomoucký kraj, 2012 [cit. 2023-05-30]. Dostupné z: <https://inkluzieok.upol.cz/site/klicove-aktivity/klicova-aktivita-c-4/>

²⁴ Mgr. Barbora Vlachová, referentka pro ped. praxe. Centrum inovací ve vzdělávání při PdF UPOL. Mgr. Barbora VLACHOVÁ. In: *Univerzita Palackého v Olomouci* [online]. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, c2023 [cit. 2023-06-01]. Dostupné z: <https://www.upol.cz/nc/kontakty/vyhledavani/kontakt/empid/80051846/>

²⁵ prof. Mgr. PaedDr. Jan Michalík, Ph.D., proděkan PdF UPOL. Ústav speciálně pedagogických studií při PdF UPOL. Prof. Mgr. PaedDr. Jan MICHALÍK, Ph.D. In: *Univerzita Palackého v Olomouci* [online]. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, c2023 [cit. 2023-06-01]. Dostupné z: <https://www.upol.cz/nc/kontakty/vyhledavani/kontakt/empid/09502/>

²⁶ Dvě skupiny pedagogů rozdělených na I. a II. stupeň, skupina školních asistentů a skupina školních speciálních pedagogů a školních psychologů.

zúčastnit se různých workshopů či odborných setkání. Mezi vedoucími této klíčové aktivity a kolegy z klíčové aktivity č. 4 docházelo k úzké spolupráci, a to kvůli DVPP.²⁷

Šestá klíčová aktivita s podtitulem *Slyšet jinak – bezbariérová hudební výchova* si kladla za cíl „posílit kompetence učitelů 1. stupně ZŠ a učitelů hudební výchovy na 2. stupni ZŠ v oblasti začleňování dětí romské komunity do vzdělávacího procesu prostřednictvím zážitkových hudebních aktivit – hudebních her a elementárního komponování.“²⁸ Toto bylo zprostředkováno skrze workshopy pořádanými pod hlavičkou programu *Slyšet jinak*. Mimo to byli na několik přednášek přizváni také externí lektori – odborníci na hudební kulturu romské minority a oblast vzdělávání. Oproti předchozím klíčovým aktivitám, tato byla zpřístupněna učitelům nejen Olomouckého kraje, ale i kraje Moravskoslezského, Zlínského, Jiho-moravského a Pardubického. Celkem šestapadesát workshopů se uskutečnilo v období mezi květnem 2017 až únorem 2019. Garantem stěžejní aktivity pro tuto práci byla Gabriela Všetická.^{29, 30}

1.2. Šestá klíčová aktivita a její workshopy podrobně

Jak již bylo zmíněno výše, pod hlavičkou šesté klíčové aktivity projektu *Inkluzivní vzdělávání pro Olomoucký kraj* se odehrálo padesát šest workshopů a přednášek. Pod názvem *Slyšet jinak – bezbariérová hudební výchova* se uskutečnilo 24 workshopů s časovou dotací šesti hodin na každý z nich,³¹ dalších 14 workshopů proběhlo pod názvem *Slyšet jinak – výroba netradičních hudebních nástrojů*, a to s dotací čtyři hodiny na workshop. Těchto osmačtyřicet workshopů absolvovalo celkem 449 účastníků³² a provázeli jimi zaměstnanci Katedry hudební výchovy

²⁷ Klíčová aktivita č. 5: KA 5: SÍŤOVÁNÍ AKTÉRŮ INKLUZIVNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ. In: *Inkluzivní vzdělávání pro Olomoucký kraj* [online]. Olomouc: Inkluzivní vzdělávání pro Olomoucký kraj, 2012 [cit. 2023-05-30]. Dostupné z: <https://inkluzieok.upol.cz/site/klicove-aktivity/klicova-aktivita-c-5/>

²⁸ Klíčová aktivita č. 6: KA 6: SLYŠET JINAK – BEZBARIÉROVÁ HUDEBNÍ VÝCHOVA. In: *Inkluzivní vzdělávání pro Olomoucký kraj* [online]. Olomouc: Inkluzivní vzdělávání pro Olomoucký kraj, 2012 [cit. 2023-06-01]. Dostupné z: <https://inkluzieok.upol.cz/site/klicove-aktivity/klicova-aktivita-c-6/>

²⁹ Klíčová aktivita č. 6: KA 6: SLYŠET JINAK – BEZBARIÉROVÁ HUDEBNÍ VÝCHOVA. Dostupné z: <https://inkluzieok.upol.cz/site/klicove-aktivity/klicova-aktivita-c-6/>.

³⁰ Mgr. Gabriela Všetická, Ph.D., odborný asistent. Katedra hudební výchovy PdF UPOL. Mgr. Gabriela VŠETIČKOVÁ, Ph.D. In: *Univerzita Palackého v Olomouci* [online]. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, c2023 [cit. 2023-06-01]. Dostupné z: <https://www.upol.cz/nc/kontakty/vyhledavani/kontakt/empid/10015842/>

³¹ Časové dotace některých workshopů byly mírně upraveny dle potřeb jednotlivých škol.

³² *Slyšet jinak – výroba netradičních hudebních nástrojů* – 149 účastníků; *Slyšet jinak – bezbariérová hudební výchova* – 300 účastníků.

Univerzity Palackého v Olomouci, kteří se zároveň aktivně podílejí na unikátním projektu *Slyšet jinak*. Dalších osmnácti workshopů a přednášek se zhostili odborníci na romskou kulturu a vzdělávání z Česka, Slovenska a Německa. Těchto se zúčastnilo celkem čtyřidevadesát pedagogických pracovníků.

Napříč všemi pořádanými kurzy byly účastníkům předloženy dva typy dotazníků. Evaluační dotazník vyplnili respondenti bezprostředně po skončení kurzu na místě jeho konání. Druhý dotazník, který si pro naše účely s odkazem na obsah nazveme reflexe praxe, byl zaslán s časovým odstupem přibližně šesti měsíců na e-mailové adresy získané v údajích z přihlašování na kurzy. Tyto dva zmíněné dotazníky se staly základním informačním zdrojem k vytvoření klíčového obsahu této práce. Abychom se jim však mohli věnovat, v následujících podkapitolách se nejprve blíže seznámíme s jednotlivými workshopy či přednáškami a jejich cíli.

1.2.1. *Slyšet jinak – výroba netradičních hudebních nástrojů*

Workshop *Slyšet jinak – bezbariérová hudební výchova* vyšel z dílny programu *Slyšet jinak*, který byl na Katedře hudební výchovy Pedagogické fakulty UPOL rozvíjen již od roku 2001. Jeho hlavním zájmem se stala kreativita a tvořivost prostřednictvím elementárního komponování.³³³⁴ Navazoval tak na rakouský projekt *Klangnetze*, kde se žáci měli stávat tvůrci i interprety děl v duchu hudební avantgardy 20. století.³⁵ „*Neobvyklé hudební nástroje mají v tomto programu zásadní význam, neboť cílem autorů je dát všem dětem stejnou možnost při manipulaci se zvukovým materiálem, tedy minimalizovat rozdíly v instrumentálních dovednostech jednotlivých dětí...*“³⁶ Z tohoto důvodu pracuje program *Slyšet jinak* s vlastními netradičními hudebními nástroji. Nekonenční nástroje, či využití tradičních nástrojů netradičním způsobem totiž eliminují možnou rozdílnou startovací pozici mezi přítomnými

³³ COUFALOVÁ, Gabriela, Ivo MEDEK a Jaromír SYNEK. *Hudební nástroje jinak: Netradiční využití tradičních hudebních nástrojů a vytváření jednoduchých hudebních nástrojů*. Brno: JAMU, 2013, s. 28. ISBN 978-80-7460-037-1.

³⁴ „... děti pracují s nejmenšími a nejjednoduššími hudebními prvky, podle jednoduchých principů komponují – vytvářejí jednoduché hudební struktury.“ SYNEK, Jaromír: *Elementární komponování a jeho význam v edukaci*. Disertační práce, Katedra hudební výchovy, Pedagogická fakulta, Univerzita Palackého v Olomouci, 2008, s. 99.

³⁵ ZOUHAR, Vít: *Hudební výchova bez bariér? K projektům Klangnetze a Slyšet jinak*. In: *Acta paedagogicae*. Annus III. Olomouc-Prešov. Prešov 2004, str. 74.

³⁶ COUFALOVÁ, Gabriela, Ivo MEDEK a Jaromír SYNEK. *Hudební nástroje jinak: Netradiční využití tradičních hudebních nástrojů a vytváření jednoduchých hudebních nástrojů*, s. 28.

a vytváří příležitost přistupovat k tvorbě hudebního obsahu v pozici rovnocenných spolupracovníků. V roce 2013 byla vydána kniha o těchto nástrojích s názvem *Hudební nástroje jinak*.³⁷

Čtrnáct workshopů šesté klíčové aktivity projektu *Inkluzivní vzdělávání pro Olomoucký kraj* bylo tedy zaměřeno na výrobu netradičních nástrojů. Na přípravě a vedení kurzů se podíleli pedagogové KHV PdF – již výše zmíněná Gabriela Všeticková, Gabriela Coufalová, Jaromír Synek a Vít Zouhar.³⁸ V každém kurzu proběhla nejprve ukázka široké palety možných nástrojů vyrobených pod programem *Slyšet jinak*, a to i s nástřinem možného využití. Mnohé z nástrojů jsou vyrobeny z předmětů běžně dostupných, například PET lahve, papír, kelímek od jogurtu aj., další již potřebují drobné investice do materiálu. Mnohé si však mohou vyrobit sami žáci, na což program *Slyšet jinak* cílí. V knize *Hudební nástroje jinak* popisují autoři sedm bodů, proč je samotná výroba nástroje důležitá: 1. rozvíjení pracovní kompetence dítěte; 2. motivace k častějšímu užívání nástroje; 3. rozvoj kreativity v pozdější fázi vedoucí k samostatnému myšlení; 4. zvyšování zájmu o zvukové vlastnosti materiálů v blízkém okolí vedoucí k zapojení „nehudebních“ předmětů do procesu utváření hudby; 5. odstranění bariér, jež jsou dány rozdílným stupněm dovednosti hry na tradiční hudební nástroje u jednotlivých dětí ve skupině; 6. posilování mezioborových vztahů; 7. samovolné nacházení souvislostí vztažených k nástroji pomocí praktického poznání při jeho utváření.³⁹ Proto i účastníci workshopu strávili dvě třetiny času výrobou některých z konstrukčně jednoduchých nástrojů.⁴⁰ Do své praxe si tak mohli odnést nejen tyto vlastnoručně vyrobené nástroje, ale také souhrn znalostí potřebných k jejich výrobě.

³⁷ COUFALOVÁ, Gabriela, Ivo MEDEK a Jaromír SYNEK. *Hudební nástroje jinak: Netradiční využití tradičních hudebních nástrojů a vytváření jednoduchých hudebních nástrojů*.

³⁸ Mgr. Gabriela Coufalová, Ph.D., Mgr. Jaromír Synek, Ph.D., prof. MgA., Mgr. Vít Zouhar, Ph.D. - Pedagogové KHV PdF UPOL a lektori programu *Slyšet jinak*. Seznam pedagogů. In: *Katedra hudební výchovy: Univerzita Palackého v Olomouci - Pedagogická fakulta* [online]. Olomouc: KHV, c2006-2023 [cit. 2023-06-16]. Dostupné z: <http://khv.upol.cz/pedagogove>

³⁹ COUFALOVÁ, Gabriela, Ivo MEDEK a Jaromír SYNEK. *Hudební nástroje jinak: Netradiční využití tradičních hudebních nástrojů a vytváření jednoduchých hudebních nástrojů*, s. 10.

⁴⁰ Účastníci měli příležitost vyrobit pod vedením lektorů tyto nástroje: Kazoo, fanfrnoch, ořechové kastaněty, dvě lištíčky s dvěma gumičkami a papírkem, brčkofon, koncovky, plastové trubičky (vodní flétna). Všechny tyto netradiční hudební nástroje jsou popsány v knize *Hudební nástroje jinak: Netradiční využití tradičních hudebních nástrojů a vytváření jednoduchých hudebních nástrojů*.

1.2.2. *Slyšet jinak – bezbariérová hudební výchova*

Workshop s názvem *Slyšet jinak – bezbariérová výchova* byl stěžejním kurzem šesté klíčové aktivity. Uskutečnil se celkem čtyřicetkrát, každý v délce pěti až šesti vyučovacích hodin a na jejich přípravě i vedení se opět podíleli Gabriela Všeticková, Gabriela Coufalová, Jaromír Synek a Vít Zouhar. Jejich obsah reflektoval cíle programu *Slyšet jinak*. Ačkoli se od sebe některé workshopy mírně odlišovaly,⁴¹ vždy dodržovaly základní složky programu.⁴² Nabídl tak účastníkům exkurz do světa elementárního komponování pro každého pomocí metodiky popsané například na stránkách knihy *Hudební hry jinak*.⁴³ Žáci zde nejsou svazováni nutností znát hudební formy, rozumět pojmu harmonie či dokonce znát notaci, nýbrž jim jsou nabídnuty hudební hry, jejichž cílem je rozvoj kreativity, koncentrace a komunikace.⁴⁴

Workshop byl proto sestaven tak, aby jeho účastníci mohli skrze vlastní prožitek okusit, k jakým výsledkům v oblasti elementárního komponování může vést systematická práce s žáky. Od počátečních starterů, krátkých her, jejichž účelem je uvolnění a podnětění kreativity k dalším fázím, se přešlo ke komunikačním a kompozičním starterům. Komunikační startery si kladou za cíl naučit aktéry aktivně vnímat své okolí jako zvukový prostor, do kterého mohou vědomě vstupovat se svým hudebním projevem. Kompoziční hry jsou pak cíleně vytvářeny tak, aby žáky motivovaly a inspirovaly k vytváření vlastních skladeb. Všeobecně se jedná o improvizované hudební hry s předem danými pravidly (vybraný zvukový materiál, časové ohraničení tvorby, osoba dirigenta nebo jiné), které vymezují bezbřehost zvukového prostoru. Tyto hry jsou postaveny na práci se zvukem, který se žák učí vnímat, vytvářet, popisovat, graficky zaznamenat. Využívané jsou zvuky těla, hlas ve všech jeho polohách, zvuky tvořené běžnými předměty kolem nás a v neposlední řadě zvuky vlastnoručně vyrobených netradičních hudebních nástrojů. Zcela záměrně je odváděna pozornost od běžných nástrojů.⁴⁵ Poté následovala fáze vlastní kompozice v menších skupinách, kde účastníci zhodnocují nabitě

⁴¹ Například jednotlivými hrami, či zkráceným závěrem kurzu.

⁴² COUFALOVÁ, Gabriela. Diplomová práce – dotazy [elektronická pošta]. Message to: simaja03@upol.cz. 8. července 2023 8:02 [cit. 2023-06-08].

⁴³ KOPECKÝ, Jiří, Jaromír SYNEK a Vít ZOUHAR. *Hudební hry jinak: hry se zvuky a elementární komponování : [slyšet jinak]*. Brno: Janáčkova akademie múzických umění v Brně, 2014. ISBN 978-80-7460-066-1.

⁴⁴ KOPECKÝ, Jiří, Jaromír SYNEK a Vít ZOUHAR. *Hudební hry jinak: hry se zvuky a elementární komponování : [slyšet jinak]*, s. 83-84.

⁴⁵ KOPECKÝ, Jiří, Jaromír SYNEK a Vít ZOUHAR. *Hudební hry jinak: hry se zvuky a elementární komponování : [slyšet jinak]*, s. 85-88.

zkušenosti zprostředkované předešlými průběhem. Tyto kompoziční výtvoři si také navzájem prezentují. V závěru byl vymezen prostor pro reflexi, diskusi o dalších možnostech směřování projektu *Slyšet jinak* a odkaz na doporučenou literaturu.

Ze čtyřiaadvaceti kurzů byl jeden uzpůsoben pro skupinu učitelů fyziky. Dalším specifíkem se stal kurz, který byl navázán na konkrétní skupinu absolventů kurzu *Slyšet jinak – výroba netradičních hudebních nástrojů*. Oba tyto kurzy byly účastníky absolvovány v rámci jednoho dne. V dopoledních hodinách se zúčastnili workshopu *Slyšet jinak – výroba netradičních hudebních nástrojů*, odpoledne poté kurzu *Slyšet jinak – bezbariérová hudební výchova*.

1.2.3. Workshopy a přednášky pod vedením hostujících lektorů

Katedra hudební výchovy zaštitila vedle workshopů prezentujících program *Slyšet jinak* také několik dalších kurzů. Tři z nich se věnovaly romským písním a tancům, čtvrtý kurz se pak zabýval specifiky výchovy a vzdělávání dětí pocházejících z této komunity prizmatem hudební výchovy. Pátý a zároveň poslední do celkového počtu kurzů vedených hostujícími lektory byl směřován na zážitkovou pedagogiku.⁴⁶

Specifika výchovy a vzdělávání dětí romské minority (nejen) hudbou

Kurzy vedené Veronikou Ševčíkovou se uskutečnily ve dvou dnech čtvrtého měsíce roku 2018 o celkovém počtu čtyři. Každý z nich byl o délce 2,5 hod. Tato přednáška byla určena pedagogickým pracovníkům, kteří pracují „s dětmi a žáky z prostředí sociální exkluze a dětmi a žáky z odlišného kulturního zázemí“. Jejím cílem bylo seznámení s hodnotovým systémem a specifickými rysy mentality českých Romů v současnosti prostřednictvím konkrétních situací z každodenního života, specificky pak ve školním prostředí. Kurz měl na základě získaných informací vést účastníky k vlastním výkladům případů z jejich pedagogické praxe a navrhování možných řešení. Závěrečný prostor byl věnován literatuře reflektující problematiku romské hudby a práci s romskými dětmi v hudební výchově.

⁴⁶ Informace o náplni kurzů byly dohledatelné v interních dokumentech k 6. klíčové aktivitě projektu *Inkluzivní vzdělávání pro Olomoucký kraj*.

Co víme o romských písních

Čtyři workshopy pod vedením Anny Derevjaníkové,⁴⁷ jež byly na webových stránkách *Inkluzivního vzdělávání pro Olomoucký kraj* zaznamenány pod zjednodušeným označením *Romské písně*,⁴⁸ se odehrávaly paralelně k přednáškám s názvem *Specifika výchovy a vzdělávání dětí romské minority (nejen) hudbou*. Jejich časová dotace byla obdobná, tedy 2,5 hodiny na kurz a ředitelům škol byly oba kurzy nabídnuty současně s možností absolvovat v jeden den oba kurzy, či si zvolit pouze jeden z nich. Cílem workshopu byla snaha vnořit se do hudebního vyjadřování Romů, pracovat s jejich písněmi a společně je improvizálně dotvářet v rytmické i instrumentální rovině.

Romské písně včera a dnes

Tematika romských písní se objevila i v dalším nabídnutém kurzu, tentokrát v podobě čtyř přednášek slovenské skladatelky a sběratelky písní, působící na Ústavu hudební vědy Slovenské akademie věd Jany Belišové. Její přednášky byly nabídnuty pod názvem *Romské písně včera a dnes*. Uskutečnily se ve dvou dnech měsíce listopadu roku 2018, a stejně jako v předešlých případech v časovém rozmezí dvou a půl hodin.⁴⁹ Lektorka seznámila účastníky s realitou kontrastu ve světě romské hudby na Slovensku, kdy se od sebe liší hudba sdílená s širokou veřejností a autentická hudba. První zmíněná byla ovlivňována požadavky kladenými samotnou veřejností, hudba autentická je pak prostá oné stylizace pro publikum. Dnes se stále ještě ukrývá v segregovaných osadách romské komunity. Dále také zmínila současnou romskou hudbu nazývanou pojmem *rompop*,⁵⁰ jež se na Slovensku zformovala pod vlivem populární hudební scény.

⁴⁷ Anna Derevjaníková působí na Pedagogické fakultě Prešovské univerzity v Prešove, kde se věnuje metodice, didaktice HV nebo třeba folklórní hudbě. *Vedecko-pedagogická charakteristika. Prešovská univerzita v Prešove* [online]. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove, c2005-2023 [cit. 2023-06-11]. Dostupné z: <https://www.unipo.sk/pedagogicka-fakulta/katedry/khvv/derevjanikova/vedecko-pedagogicka-charakteristika>

⁴⁸ Klíčová aktivita č. 6: KA 6: SLYŠET JINAK – BEZBARIÉROVÁ HUDEBNÍ VÝCHOVA. Dostupné z: <https://inkluzieok.upol.cz/site/klicove-aktivity/klicova-aktivita-c-6/>.

⁴⁹ Mgr. Jana Belišová, Ph.D. - Rómské piesne včera a dnes (IVOK). In: *Katedra hudební výchovy: Univerzita Palackého v Olomouci - Pedagogická fakulta* [online]. Olomouc: KHV, c2006-2023 [cit. 2023-06-07]. Dostupné z: <http://khv.upol.cz/kalendar-akci-detail.php?id=220>

⁵⁰ Pojem i fenomén rompopu se v Evropě poprvé objevil v 70. letech 20. století. JURKOVÁ, Zuzana. Rompop a tak dále... In: MADEROVÁ, Blanka, Zuzana JURKOVÁ a Karel VESELÝ. *Dotknout se světa: česká hudební alternativa 1968-2013 = To touch the world : Czech musical alternative 1968-2013.*. Praha: Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy, 2013, s. 146. ISBN ISBN 978-80-87398-38-8.

Romské tance

Čtyři workshopy s tematikou romských tanců vedla Blanka Orságová, absolventka Filozofické fakulty UPOL, jež se od dětství věnuje etnickým tancům, které také vyučuje.⁵¹ Tyto workshopy se uskutečnily ve dnech 24.-25. 1. 2019. Cílem kurzu bylo seznámit účastníky s cikánskými tanci a jeho proměnami v čase napříč Evropou a Asií. Naučit je základní taneční prvky, se kterými lze pracovat v pedagogické praxi, v důsledku čehož by mohli sami efektivně vytvářet jednoduché choreografie. Lektorka ve workshopu s tematikou romských tanců nabídla další alternativní cesty, jak pracovat s kolektivem, a přitom dávat prostor pro individuální vyjádření jednotlivců.

Zážitkem k učení

Suzzane Filesch, vedoucí hudebně pedagogického centra na katolické vysoké škole aplikovaných věd v Mnichově,⁵² nabídla dva termíny ke kurzu *Zážitkem k učení*, a to 28. a 29. března 2019 o délce 4,5 hodiny. Kurz byl tlumočen z němčiny do českého jazyka. Lektorka se v něm věnovala možnostem uplatnění hudby v pedagogické praxi s návazností na život dětí se SVP, a to jak romských dětí, tak třeba dětí s handicapem či dětí sociálně znevýhodněných. Účastníkům byla nabídnuta taktéž reflexe problematiky ze zahraniční perspektivy. Tento kurz byl nabídnut i studentům Katedry hudební výchovy na PdF UPOL.

⁵¹ Nejdůležitější věci v životě jsou velmi jednoduché, ale je složité se k nim dostat, říká Blanka Orságová. In: *Český rozhlas* [online]. Český rozhlas, c1997-2023, 20. září 2017 [cit. 2023-06-07]. Dostupné z: <https://olomouc.rozhlas.cz/nejdulezitejsi-veci-v-zivote-jsou-velmi-jednoduche-ale-je-slozite-se-k-nim-6373038?print=1>

⁵² Doz. a.D. Susanna Filesch. *Katolische Stiftungshochschule München: University of Applied Sciences* [online]. [cit. 2023-06-08]. Dostupné z: <https://www.ksh-muenchen.de/hochschule/professorinnen-lehrbeauftragte/detail/susanna-filesch/>

2. Evaluační dotazníky

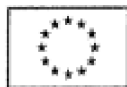
Evaluační dotazník předložený respondentům bezprostředně po ukončení kurzu se skládal ze dvou částí.⁵³ První část kladla sedm tematických okruhů a odpovědi respondentů zde byly zaznamenávány pomocí bodové škály o číselné hodnotě jedna až deset, kdy jedna bylo nejnižší hodnocení a deset nejvyšší. Obsahem zjišťovaného byly tyto okruhy: aktuálnost tématu, informativní hodnota semináře, přínos pro další práci, kvalita přednášejících, srozumitelnost výkladu, obdržené materiály a organizační zajištění. V grafu, který znázorňuje průměr všech jednotlivých tematických okruhů, jsou tyto okruhy popsány pomocí zkrácených výrazů. Jednotlivé položky jsou v grafu uvedeny ve stejném pořadí jako v textu.⁵⁴ Druhá část pak byla vymezena volným prostorem pro možné slovní hodnocení semináře. V následujících podkapitolách se budeme vždy jako první věnovat bodovému ohodnocení a následně si rozebereme slovní hodnocení.

Vzhledem k tomu, že kurzy pod vedením přizvaných hostů byly zcela jiného charakteru nejen obsahově, ale také co se týče množství jejich absolventů, budeme k nim přistupovat poněkud odlišně než k workshopům z dílny *Slyšet jinak*.

⁵³ Viz obrázek č. 1.

⁵⁴ Viz graf č. 2.

Obrázek č. 1: Evaluační dotazník

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

Evaluační dotazník reflexe účastníka kurzu

Název akce: KA6: Kurz externího lektora / Anna Derevjaniková – Co víme o romských písničkách?

Termín: Čtvrtek 26. 4. 2018 (13:00 – 15:30)

	Bodové hodnocení (1 nejhorší, 10 nejlepší)									
Aktuálnost tématu	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Informativní hodnota semináře	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Přínos pro další práci	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Kvalita přednášejících	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Srozumitelnost výkladu	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Obdržené materiály	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Organizační zajištění	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

Krátké slovní hodnocení semináře:

Projekt Inkluzivní vzdělávání pro Olomoucký kraj
reg. č. CZ.02.3.61/0.0/0.0/15_007/0000183

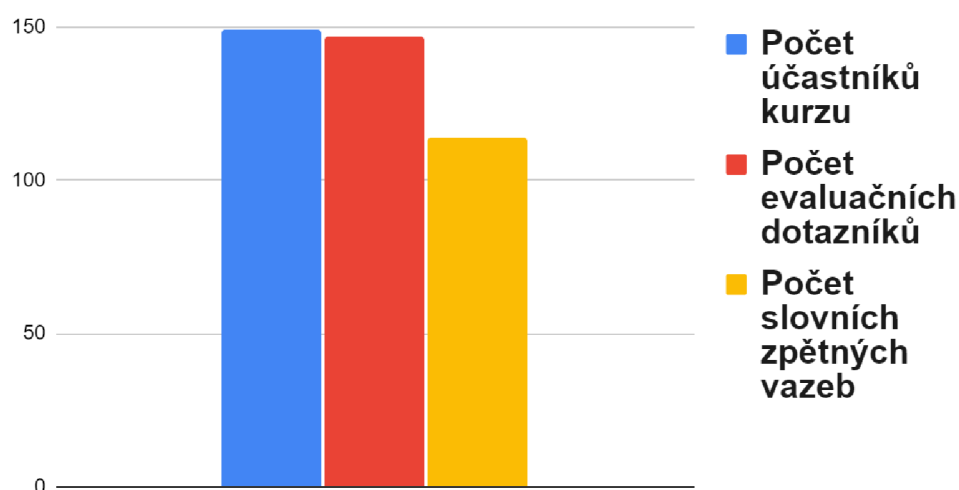
2.1. Evaluační dotazníky *Slyšet jinak – výroba netradičních hudebních nástrojů*

V celkem patnácti workshopech s podtitulem „*Výroba netradičních hudebních nástrojů*“ se setkala 149 účastníků, přičemž 147 z nich po jejich skončení odevzdalo zpětnou vazbu s minimálně první vyplněnou částí dotazníku.⁵⁵ Slovní hodnocení pak mělo vyplněno 113 účastníků, což je 76,87 % z počtu odevzdaných zpětných vazeb (75,83 % budeme-li počítat celkový počet seminaristů).⁵⁶

Graf č. 1: Zpětné vazby z evaluačních dotazníků workshopů *Slyšet jinak – výroba netradičních hudebních nástrojů*.

Zpětné vazby

Slyšet jinak – výroba netradičních hudebních nástrojů

2.1.1.1 Bodové hodnocení

Aktuálnost tématu hodnotilo 147 účastníků, z průměru vyšlo bodování 9,493. Menší hodnocení než číslo 10 se objevilo pouze 29x, a to v následujícím rozložení: 9 bodů – 10krát; 9,5 bodů – 1krát⁵⁷; 8 bodů – 8krát; 7 bodů – 2krát; 6 bodů – 1krát; 5 bodů – 5krát; 4 body – 1krát; 3 body – 1krát.

⁵⁵ Početní rozdíl je tvořen účastníky, kteří ukončili svou účast na kurzu předčasně.

⁵⁶ Viz graf č. 1.

⁵⁷ V bodovém hodnocení byly v jednom kroužku zahrnuta čísla 9 a 10, pro výpočet průměru bylo proto použito číslo 9,5 a nadále vnímáno jako takové.

Informativní hodnotu semináře hodnotilo 147 účastníků, z průměru vyšlo bodování 9,755. Hodnocení s nižší hodnotou než 10 bylo zaznamenáno 15x v rozložení: 9 bodů – 7krát; 8 bodů – 3krát; 7 bodů – 2krát; 5 bodů – 2krát; 3 body – 1krát.

Přínos pro další práci hodnotilo 147 účastníků, z průměru vyšlo bodování 9,568. Hodnocení s nižší hodnotou než 10 bylo zaznačeno 22x v rozložení: 9 bodů – 6krát; 9,5 bodů – 1krát; 8 bodů – 8krát; 7 bodů – 1krát; 5 bodů – 4krát; 2 body – 2krát. Jeden respondent, přestože odpověď označil, doplnil na konec bodové škály otazník.

Kvalita přednášejících hodnotilo 147 účastníků, z průměru vyšlo bodování 9,932. Bylo zaznamenáno pouze pět hodnocení se sníženým stupněm, a to konkrétně: 9 bodů – 2krát; 8 bodů – 2krát; 6 bodů – 1krát. Šest odpovídajících dodalo k této kolonce vlastní hodnocení v podobě piktogramu (srdíčko; znaménko plus), slovního komentáře („! Super“), nebo vyššího bodového hodnocení, než nabízela bodová škála („100!“; „11!“; „20 :)“); Ve všech výše jmenovaných případech však respondenti zaznačili také číslovku 10, která byla v původně nabízených možnostech, a proto se při statistice dat nepracovalo s vyššími čísly.

Srozumitelnost výkladu hodnotilo 146 účastníků, průměr z bodování vyšel 9,959. Hodnocení se sníženým stupněm bylo zaznačeno pouze 5x: 9 bodů – 4krát a 8 bodů – 1krát.

Obdržené materiály hodnotilo 146 účastníků, vypočtený průměr je 9,774. Hodnota nižší než 10 byla zaznamenána celkem 12x: 9 bodů – 6krát; 8 bodů – 2krát; 5 bodů – 3krát; 2 body – 1krát. Jedna odpověď obsahovala na konci bodové škály piktogram v podobě znaménka plus.

Organizační zajištění hodnotilo 146 účastníků, z průměru vyšlo bodování 9,945. Konkrétně se nižší hodnota než 10 objevila pouze 7x: 9 bodů – 6krát a 8 bodů – 1krát.⁵⁸

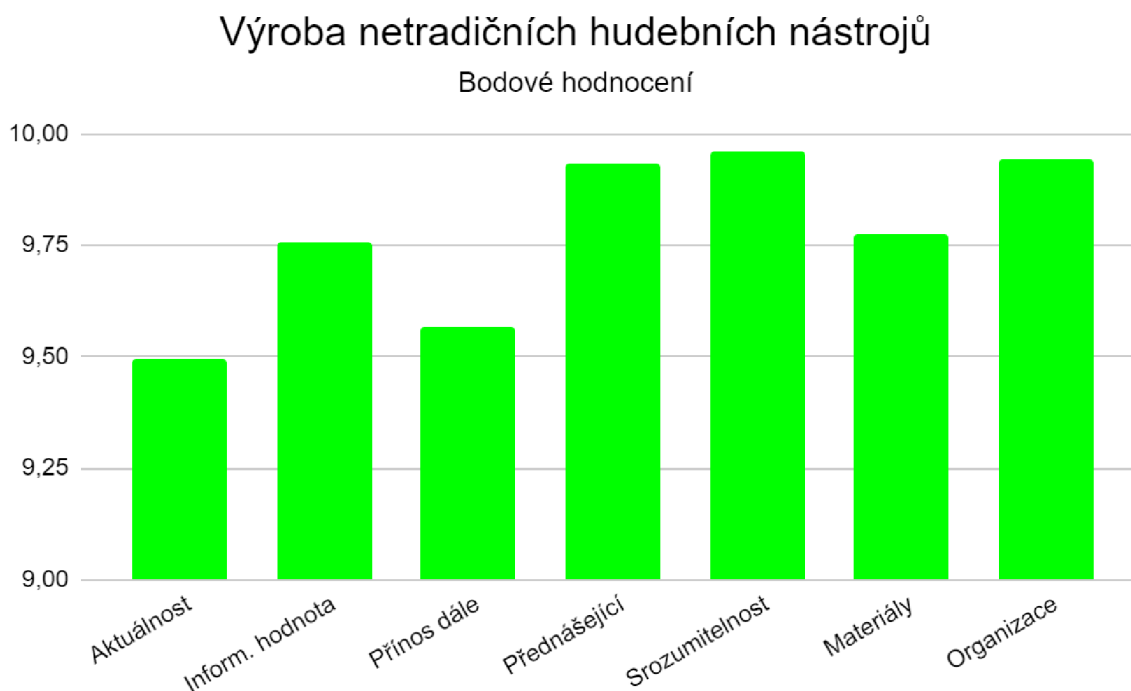
Průměr bodování nejvíce snížilo hodnocení ze kurzu k datu 29. srpna 2018, které absolvovalo devatenáct účastníků.⁵⁹ Právě zde se vyskytovala téměř všechna nejnižší zaznamenaná hodnocení.⁶⁰

⁵⁸ Srovnání jednotlivých okruhů nalezneme v grafu č. 2.

⁵⁹ Stejný počet měl workshop, který proběhl 17. ledna 2019. Zde se výrazný výkyv bodového hodnocení neuskutečnil.

⁶⁰ Body o hodnotě 2, 3, 5 a 6 nebyly zaznamenaný na jiném místě mimo 2krát hodnocení 5.

Graf č. 2: Vyhodnocení první části evaluačních dotazníků workshopů *Slyšet jinak – výroba netradičních hudebních nástrojů*.

2.1.2. Slovní hodnocení

V krátkém slovním hodnocení se z celkového počtu sto sedmačtyřiceti odevzdaných dotazníků vyjádřilo celkem sto třináct respondentů. Toto hodnocení nebylo ničím omezené a účastníci semináře se zde mohli věnovat jakémukoli tématu, které je v souvislosti s workshopem napadlo. Okruhy témat jsou pro lepší přehlednost rozdělené na dva tematické celky. Nejprve bude prostor věnovaný slovním výpovědím, které odkazují na průběh samotného semináře a následně těm, které se se k semináři vztahují, ale zároveň určitým způsobem odkazují do budoucnosti.

Jednotlivé okruhy, které jsou ve výše zmíněných celcích zařazené, však nebyly vždy lehce definovatelné. Každý z nich ponese název nejčastěji užitého slova, slovního spojení či výstižného pojmu a následně budou rozepsána příkladová slova, která byla do kategorie zařazena. Pokud bylo v jedné slovní odpovědi použito více výrazů spadajících do jedné

kategorie, bylo takové vyjádření započítáno pouze jednou. V každé z kategorií je uveden procentuální podíl respondentů⁶¹, kteří se ke konkrétní tematice vyjádřili.

V závěru bude mimo výše zmíněné hlavní části vyčleněn prostor pro kritické komentáře a další nezařazené odpovědi.

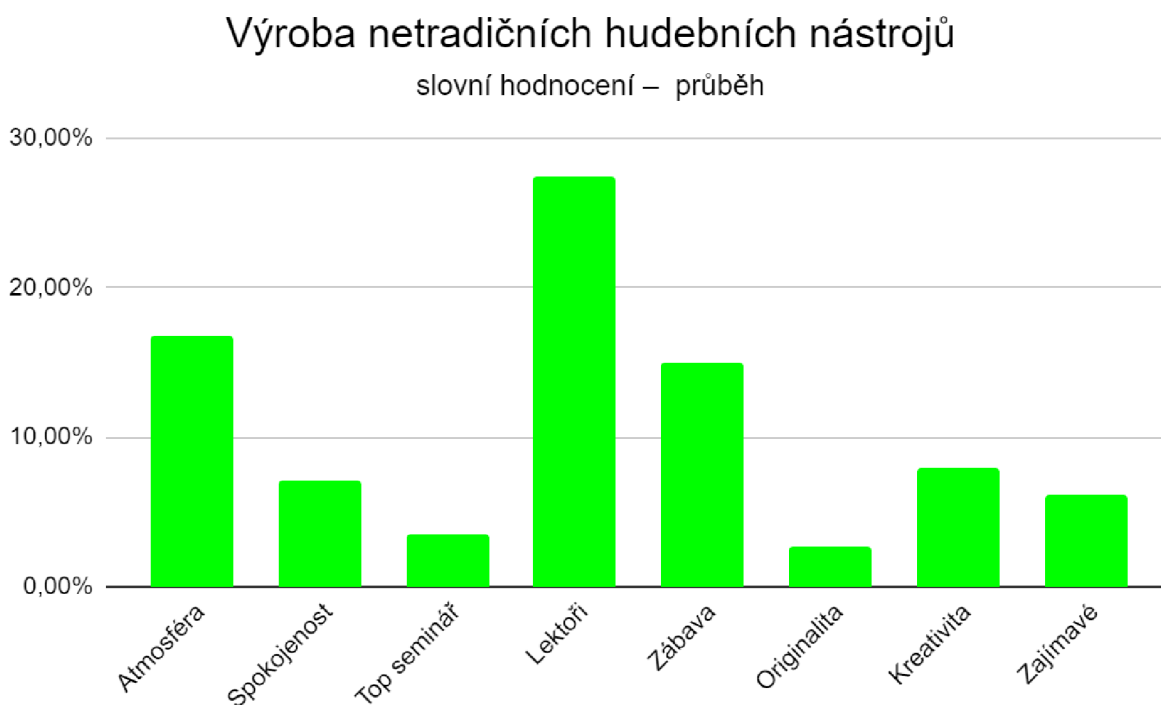
PRVNÍ ČÁST slovního hodnocení – PRŮBĚH⁶²

1. 16,81 % **Atmosféra** (Zařazeno: „prima“, „pohodové“, „pozitivní“, „relax“, „atmosféra“ aj.) - posledně jmenované bylo užíváno ve spojení s kladně laděnými výrazy.)
2. 7,08 % **Spokojenost** (Zařazeno: „spokojenost“, „spokojená“, „líbilo se“)
3. 3,54 % **Top seminář** (Zařazeno: „nejlepší seminář“, „asi nejlepší seminář, na kterém jsem zatím byla“, „naprosto bezchybné“, „nejlepší kurz za celých 30 let mého učení“)
4. 27,43 % **Lektoři** (Zařazeno: „profesionálové“, „skvělý přístup“, „Výborné vedení a přístup „školitelů“...“, „skvělá organizace“, „super přístup“, „super přednášející“, „příjemní lektori“, „zkušené lektori“, „odbornost lektorek“, „oceňuji vstřícnost“ aj.) – zde jsou zahrnuty všechny pozitivní zpětné vazby k výstupům a přístupu lektorů a jejich organizaci semináře.
5. 15,04 % **Zábava** (Zařazeno: „zábava“, „zábavný“, „vtipný“, „humorné“, „showman“, „veselé“ aj.)
6. 2,65 % **Originalita** (Zařazeno: „originální“, „originalita“)
7. 7,96 % **Kreativita** (Zařazeno: „kreativní“, „tvůrčí“, „tvořivé“)
8. 6,19 % **Zajímavé** (Zařazeno: „zajímavé“) - často toto slovo stálo o samotě nebo bylo spojeno se slovy nápady či seminář.

⁶¹ Procentuální podíl bude vypočítán z počtu respondentů odpovídajících na slovní hodnocení, nikoli z celkového počtu kurzistů či respondentů celého obsahu dotazníku.

⁶² Viz graf č. 3.

Graf č. 3: Vyhodnocení slovního hodnocení – PRŮBĚH u workshopů *Slyšet jinak – výroba netradičních hudebních nástrojů*.

Mimo okruhy, které jsou zařazené do grafu, jsou vyčleněny ještě dva další. Tyto dva okruhy v počtu zmínek procentuálně zcela převýšily všechny ostatní. V prvním jsou zařazena všechna pozitivní slovní vyjádření směrem k semináři a jeho obsahu. Zároveň se jedná o slova neobsažená ve výše zmíněných osmi bodech. Jsou shrnutá pod nejčastěji užitým přídavným jménem. Druhý okruh zahrnuje všechny děkované komentáře.

1. 47,37 % **Skvělé** (Zařazeno: „skvělé“, „pěkné“, „perfektní“, „super“, „výborný“, „krásné“, „úžasné“, „hodnotím kladně“, „perfektní“, „fantastické“, „parádní“ a další) – často stojící o samotě nebo ve spojení se slovy jako nápady nebo třeba atmosféra.
2. 39,82 % **Poděkování** (Zařazeno: „dik“, „diky“, „děkuji“, „děkujeme“)

DRUHÁ ČÁST slovního hodnocení – BUDOUCNOST⁶³

1. 7,96 % **Využiji v praxi** – zařazeny jsou všechny odpovědi, jejichž sdělení mluvilo o využitelnosti v praxi a svým vyzněním byly přesvědčivé o uskutečnění v budoucnosti.
2. 14,16 % **Kde lze využít** (Zařazeno: „využitelné“, „pro výuku“, „využiji“, „využívám“, „použiji“ aj.) – s touto skupinou slov byly spojovány tyto výrazy: „pro práci s dětmi“, „některé třídy“, „hodiny HV“, „do výuky“, „jako doprovod písni“, „i ve výtvarné výchově atd.“, „výuka HV na ZŠ (zejména 2.stupně)“.
3. 8,85 % **Do praxe** (Zařazeno: „do praxe“, „praktický“, „užitečný“, „využitelné v praxi“, „lze využít i v praxi“, „praktičnost“) - zmíněné výrazy byly často ve spojení se slovy jako užitečné, super či skvělé.
4. 14,16 % **Nápady** (Zařazeno: „nápad“, „nápady“, „nápaditý“, „náměty“ a další) – většinou se jednalo o spojení s dalším pozitivně laděným přídavným jménem jako je vynikající či výborný, dále také např. jednoduchý. Některé z nich padly ve spojení s využitím v praxi.
5. 14,16 % **Přínos** (Zařazeno: „přínos“, „přínosné“, „přínosný“, „poučné“)
6. 18,58 % **Inspirace** (Zařazeno: „inspirace“, „inspirativní“, „inspirující“ aj.)
7. 3,54 % **Nadšení** (Zařazeno: „nadšení“, „jsem nadšená“, „motivace“, „motivují“)
8. 5,31 % **Další seminář** (Zařazeny všechny komentáře s žádostí o další obdobný seminář, např.: „těším se na další“ či „více takových“)

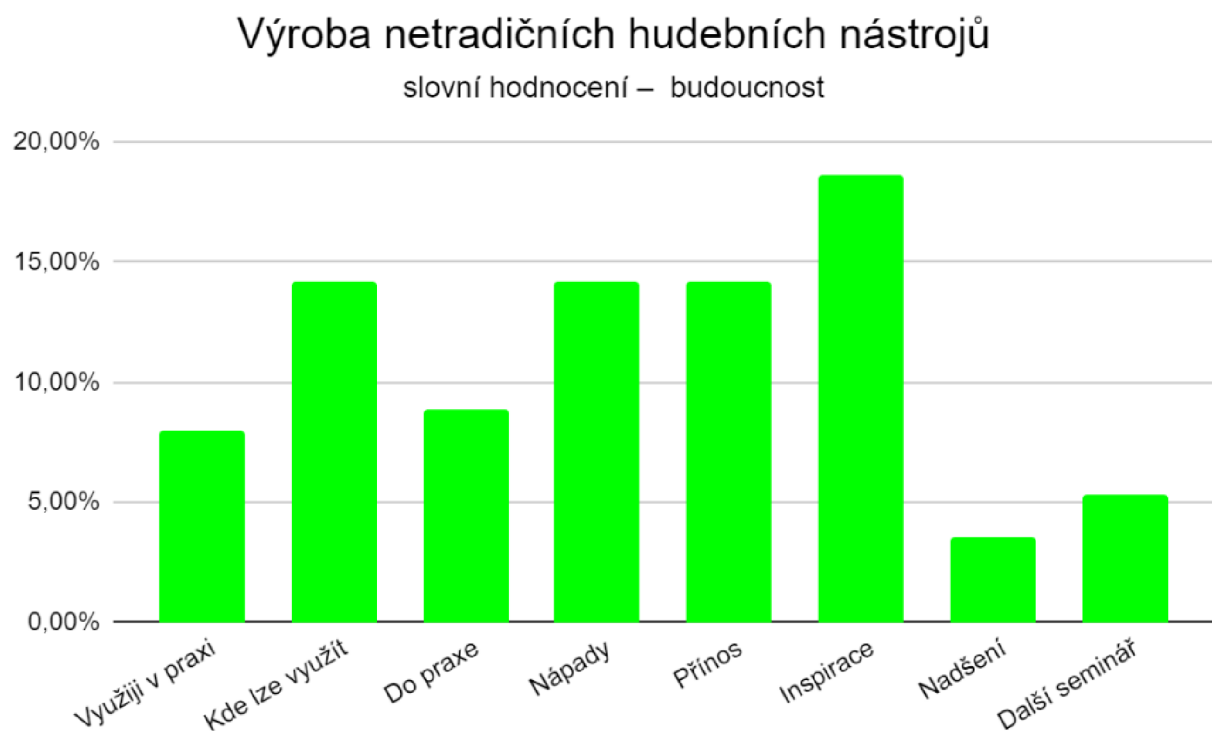
Ze všech zpětných vazeb pouze dvě zaznamenaly náznak kritického komentáře. Jedna se vztahovala k samotné náplni semináře a vyjadřovala obavy z náročnosti výroby nástrojů dětmi. Druhá se týkala příliš krátkého trvání semináře.⁶⁴ Jiné hodnocení naopak uvedlo, že poměr mezi stráveným časem na semináři a nabytými znalostmi a dovednostmi byl „více než dobrý“. Někteří respondenti uváděli, že se s tématem i lektory setkali již dříve a rádi by se zúčastnili znovu.

⁶³ Viz graf č. 4.

⁶⁴ Délka každého tohoto workshopu byla 3 hodiny.

Z komentářů, které se nedaly začlenit do žádného tematického okruhu lze zmínit například tyto: „...spoustu materiálů pro výuku“ nebo „tohle jsou skvělé příležitosti, jak obohatit hodiny HV, zaujmout děti, učit trošku jinak, než je zvykem“.

Graf č. 4: Vyhodnocení slovního hodnocení – BUDOUCNOST u workshopů *Slyšet jinak* – výroba netradičních hudebních nástrojů.

2.2. Evaluační dotazníky *Slyšet jinak* – bezbariérová hudební výchova

Čtyřicet workshopů projektu *Slyšet jinak* navštívilo 300 seminaristů. Z tohoto počtu neodevzdalo první dotazník pouze osm účastníků, a to pravděpodobně z důvodu dřívějšího odchodu. První částí dotazníku, založené na škálovém hodnocení vybraných okruhů, se zúčastnili všichni respondenti.⁶⁵ Vlastními slovy se k průběhu semináře v druhé části vyjádřilo

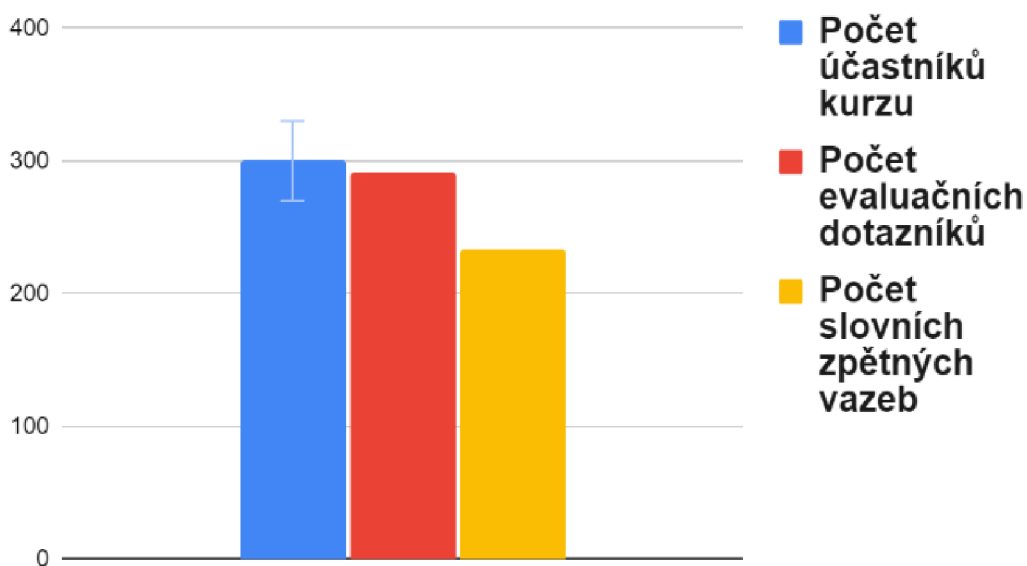
⁶⁵ Viz graf č. 6.

233 účastníků, což je 77,6 % z celkově zúčastněných, potažmo 80,07 % z počtu odevzdávajících dotazník.⁶⁶

Graf č. 5: Zpětné vazby z evaluačních dotazníků workshopů *Slyšet jinak – bezbariérová hudební výchova*.

Zpětné vazby

Slyšet jinak - bezbariérová hudební výchova

2.2.1. Bodové hodnocení

Aktuálnost tématu hodnotilo 292 účastníků, v průměru vyšlo bodování 9,308. Menší hodnocení než číslo 10 se objevilo 65x v následujícím rozložení: 9 bodů – 19krát; 8 bodů – 21krát; 7 bodů – 5krát; 6 bodů – 4krát; 5 bodů – 5krát; 4 body – 1krát; 3 body – 4krát; 2 body – 3krát; 1 bod – 3krát.

Informativní hodnota semináře hodnotilo 292 účastníků, v průměru vyšlo bodování 9,425. Menší hodnocení než číslo 10 se objevilo 66x, a to v následujícím rozložení: 9 bodů – 31krát;

⁶⁶ Viz graf č. 5.

8 bodů – 16krát; 7 bodů – 5krát; 6 bodů – 3krát; 5 bodů – 4krát; 3 body – 2krát; 2 body – 1krát; 1 bod – 4krát. U jednoho hodnocení s označením číslovky 10 se objevily tři vykřičníky.

Přínos pro další práci hodnotilo 292 účastníků, v průměru vyšlo bodování 9,199. Menší hodnocení než číslo 10 se objevilo 80x, a to v následujícím rozložení: 9 bodů – 21krát; 8 bodů – 21krát; 7 bodů – 18krát; 6 bodů – 8krát; 5 bodů – 4krát; 4 body – 1krát; 3 body – 1krát; 2 body – 2krát; 1 bod – 4krát.

Kvalita přednášejících hodnotilo 292 účastníků, v průměru vyšlo bodování 9,849. Menší hodnocení než číslo 10 se objevilo pouze 16x v následujícím rozložení: 9 bodů – 7krát; 8 bodů – 2krát; 7 bodů – 5krát; 1 bod – 2x. Šestnáct odpovídajících se mimo bodovou škálu vyjádřilo v této kolonce i jiným způsobem. Nejčastěji se jednalo o vyšší bodové hodnocení, než které nabízelo škálové hodnocení („11“; „101“; „11, 12, 13“; „1111“ nebo například připsaná další nula k číslu 10). Dále se objevily různé piktogramové značky (hvězdička; plus; šipka směrem doprava⁶⁷; smějící se smajlík; znaménko plus), slovní komentář („i víc“) nebo připsání jednoho či více vykřičníků za číslovku deset (celkem 3krát). Všechny tyto dodatky symbolizovaly kladné hodnocení nad rámec nabídnutých možností. Do statistiky byla však započítána pouze čísla z původní nabídky tvůrců dotazníku.

Srozumitelnost výkladu hodnotilo 292 účastníků, v průměru vyšlo bodování 9,860. Menší hodnocení než číslo 10 se objevilo pouze 15x: 9 bodů – 9krát; 8 bodů – 1krát; 7 bodů – 1krát; 6 bodů – 1krát; 5 bodů – 1krát; 1 bod – 2krát. (u dvou nejvyšších hodnocení se objevili tři vykřičníky, u jednoho poté znaménko plus)

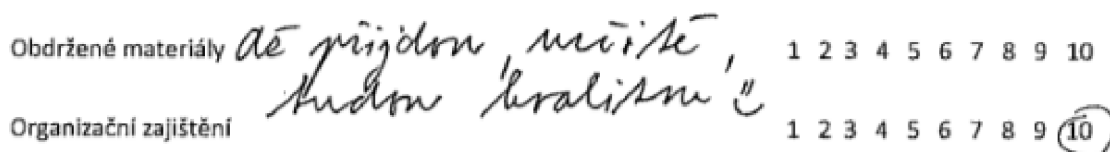
Obdržené materiály hodnotilo 220 účastníků, v průměru vyšlo bodování 9,205. Menší hodnocení než číslo 10 se objevilo 49x v tomto rozložení: 9 bodů – 18krát; 8 bodů – 12krát; 7 bodů – 3krát; 6 bodů – 6krát; 5 bodů – 5krát; 1 bod – 5krát. Nízký počet hodnotitelů je pravděpodobně způsoben dodáním materiálů ke kurzu skrze e-mailové adresy, a to s časovým odstupem od jeho skončení. K tématu byly připsané čtyři komentáře („čekám“, „věřím, že budou také bezva“, „zatím ne“, „?““, „Až přijdou, určitě budou kvalitní“⁶⁸).⁶⁹

⁶⁷ Šipka vede směrem od nejvyššího bodového hodnocení ještě dále, jedná se tedy o naznačení lepšího ohodnocení, než jaké je nabízeno.

⁶⁸ Viz Obrázek č. 2.

⁶⁹ Srovnání jednotlivých okruhů nalezneme v grafu č. 6: Vyhodnocení první části evaluačních dotazníků workshopů *Slyšet jinak – bezbariérová hudební výchova*.

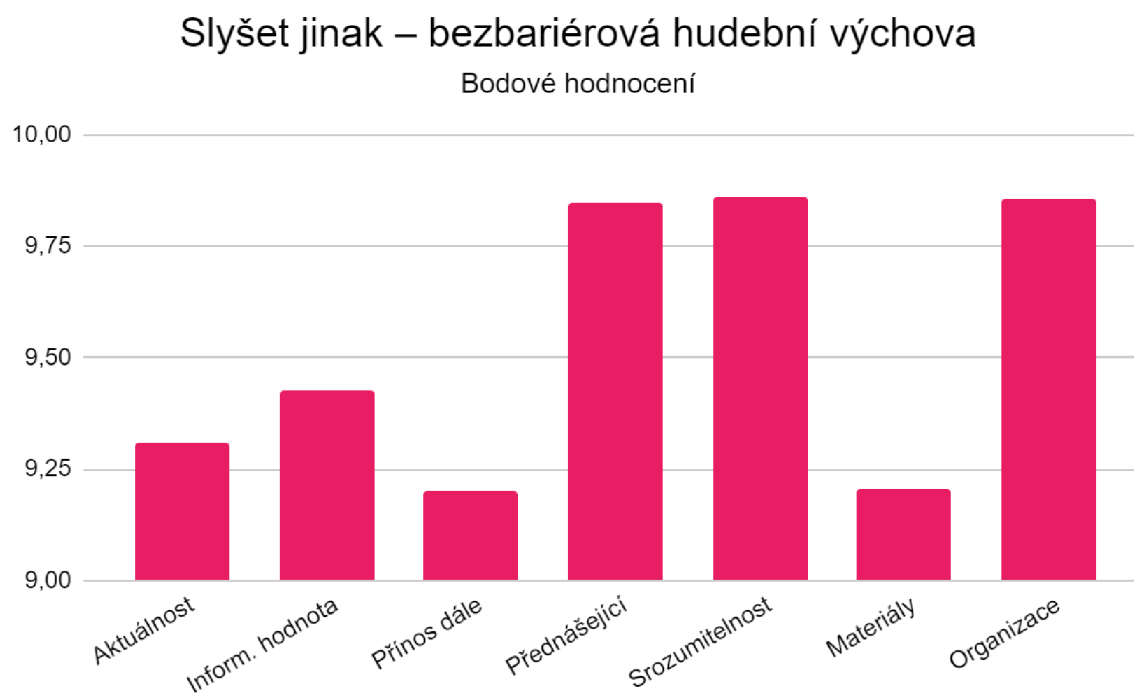
Obrázek č. 2: Ukázka slovního komentáře u škálového hodnocení workshopu *Slyšet jinak – bezbariérová hudební výchova*.

Organizační zajištění hodnotilo 290 účastníků, v průměru vyšlo bodování 9,855. Menší hodnocení než číslo 10 se objevilo pouze 18x, a to v následujícím rozložení: 9 bodů – 12krát; 8 bodů – 6krát; 1 bod – 2krát.

Ze všech zpětných vazeb se objevily pouze dvě, které měly ve všech dotazovaných okruzích zaznačené bodové hodnocení o váze jedna. V jedné z nich však byla vyplněna i navazující slovní zpětná vazba s pozitivním hodnocením semináře. Je tedy možné, že minimálně v této konkrétní evaluaci došlo k nepochopení zadání a převrácení významu hodnot bodové škály, do hodnocení byly však v obou případech zanesené reálně zaznačené údaje.

Graf č. 6: Vyhodnocení první části evaluačních dotazníků workshopů *Slyšet jinak – bezbariérová hudební výchova*.

2.2.2. Slovní hodnocení

Z dvou set dvaadevadesáti odevzdaných evaluací se ve slovním hodnocení vyjádřilo dvě stě třicet tři respondentů. Okruhy témat jsou obdobně jako workshopů *Slyšet jinak – výroba netradičních hudebních nástrojů* rozdělené na dva tematické celky: PRŮBĚH – slovní výpovědi odkazující na průběh samotného workshopu a následně BUDOUCNOST – odpovědi, které se nějakým způsobem vztahují k budoucnosti.

Každý tematický okruh ponese název nejčastěji použitého slova, slovního spojení či výstižného pojmu, následně budou rozepsána příkladová slova, která byla do kategorie zařazena. Pokud bylo v jedné slovní odpovědi použito více výrazů spadajících do jedné kategorie, bylo takové vyjádření započítáno pouze jednou. Každá z kategorií je uvedena procentuálním podílem respondentů⁷⁰, kteří se k tématu vyjádřili.

Mimo dvě základní části bude v závěru vyčleněn prostor tématu inkluze, kritickým komentářům a jinak specifickým odpovědím.

PRVNÍ ČÁST slovního hodnocení – PRŮBĚH⁷¹

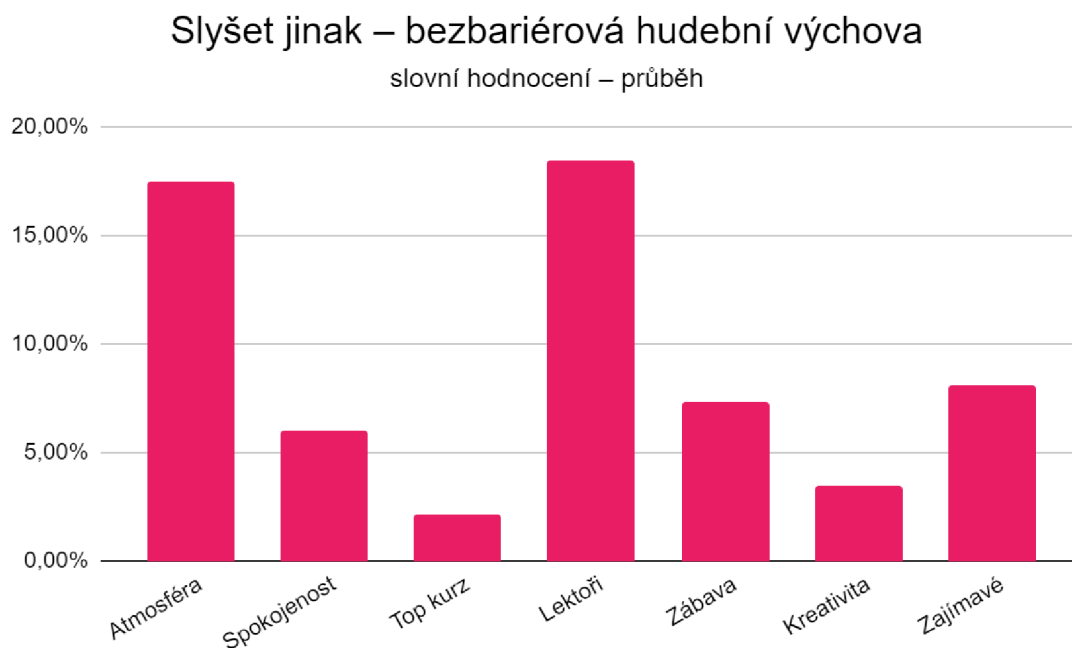
1. 17,6 % **Atmosféra** (Zařazeno: „*relaxace*“, „*odreagování*“, „*osvěžující*“, „*výborná atmosféra*“, „*pohodová atmosféra*“, „*příjemné*“, „*milé*“, „*užili jsme si to*“ aj.)
2. 6,01 % **Spokojenost** (Zařazeno: „*spokojenost*“, „*líbilo se*“, „*užila jsem si*“, „*ráda jsem se zúčastnila*“, „*naplnilo moje očekávání*“, „*nad očekávání*“)
3. 2,15% **Top seminář** (Zařazeno: „*z posledních seminářů nejlepší*“, „*vice takových, jako jste vy*“, „*bylo to luxusní, neměňte vůbec nic*“, „*nejlepší seminář, co jsem kdy zažila, opravdová bomba*“) – byly zde započítány pouze slovní hodnocení popisující seminář jako velmi nadprůměrný. Většina komentářů s „běžným“ kladným hodnocením byla zařazena do jednoho z okruhů níže. Zmíníme ještě komentář, který se nevešel ani do jednoho z okruhů, přesto se tématu dotýká: „*Po dlouhé době to nebyl seminář mentoringu...*“.

⁷⁰ Procentuální podíl bude vypočítán z počtu respondentů odpovídajících na slovní hodnocení, nikoli z celkového počtu kurzistů či respondentů celého evaluačního dotazníku.

⁷¹ Viz graf č. 7.

4. 18,45% **Lektoři** (Zařazeno: „lektorky velice příjemné“, „ vynikající výborní lektoři“, „šikovné holky“, „lektoři na vysoké odborné úrovni“, „výborně vedený seminář“, „skvělá práce lektorů, jejich přístup, komunikace – prostě skvělí!“, „...přednášející se nám věnovali o to intenzivněji“, „pohodoví lektoři“, „lektorky super“, „přípravenost“, „děláte to báječně“, „lektoři byli sehraní“, „přednášející vše krásně a srozumitelně předvedl“, atd.) – jedná se pouze o snahu předejít šíři obsahu, pro obsáhlost nelze vypsát všechny odpovědi.
5. 7,3 % **Zábava** (Zařazeno: „srandistky“, „zábavné“, „humor“, „optimistické“, „děkuji za rozšíření možností, jak zábavně učit HV“ aj.) – zařazeny komentáře týkající se samotného semináře, ale také ty, které odkazovaly na možný přesah zábavného obsahu do hodin hudební výchovy.
6. 3,43 % **Kreativita** (Zařazeno: „kreativní“, „kreativita“, „tvořivost“, „tvůrčí“) – zaznělo v kontextu atmosféry či nástrojů a her, ale také seberozvoje.
7. 8,15 % **Zajímavé** (Zařazeno: „zajímavé“) - toto stálo o samotě nebo bylo spojeno se slovy hry, aktivity či seminář.

Graf č. 7: Vyhodnocení slovního hodnocení – PRŮBĚH u workshopů *Slyšet jinak – bezbariérová hudební výchova*.

Do části PRŮBĚH patří ještě další dva okruhy, které nejsou zařazené do grafu. Jedná se o totožné okruhy jako u workshopů *Slyšet jinak – výroba netradičních hudebních nástrojů*, a i zde se jedná o okruhy s nejvyšším procentuálním podílem respondentů.

1. 52,36 % **Skvělé** (Zařazeno: „*skvělé*“, „*pěkné*“, „*perfektní*“, „*super*“, „*výborné*“, „*krásné*“, „*bezva*“, „*špica*“, „*perfektní*“, „*vynikající*“, „*úžasné*“, „*luxusní*“, „*bomba*“ a další) – jsou zde obsaženy slova s pozitivní vazbou na průběh a obsah workshopu a taková slova, která se zároveň nevezla do některé z výše zmíněných kategorií.
2. 34,62 % **Poděkování** (Zařazeno: „*díky*“, „*děkuji*“, „*děkujeme*“)

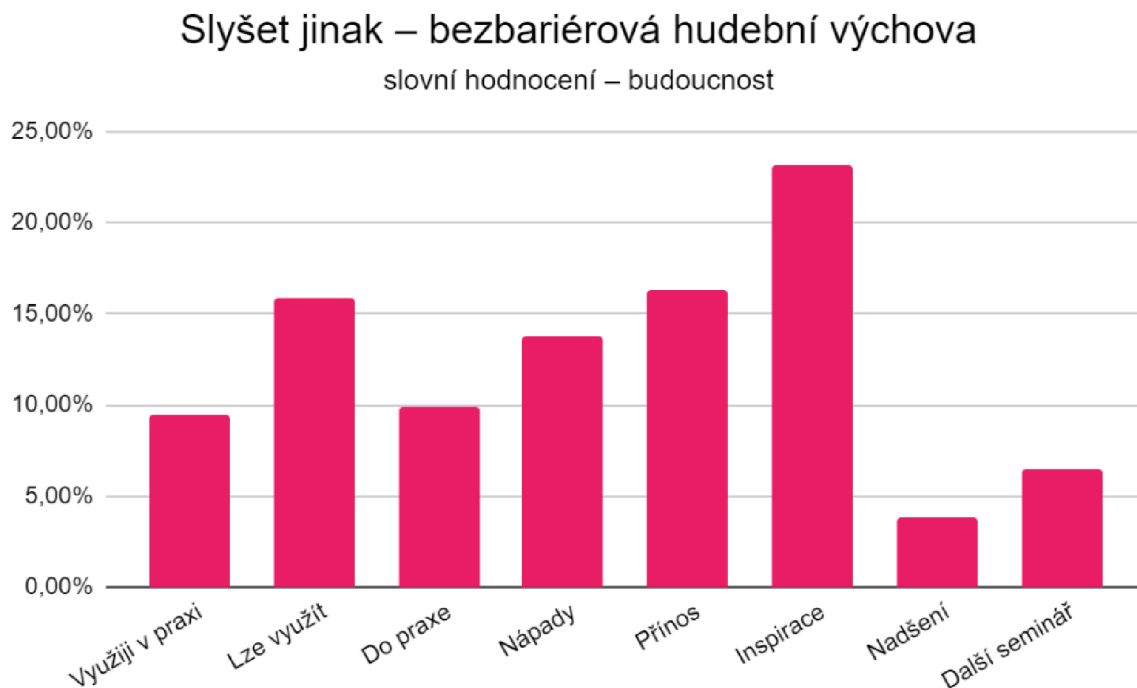
DRUHÁ ČÁST slovního hodnocení – BUDOUCNOST⁷²

1. 9,44 % **Využiji v praxi** – zařazeny jsou odpovědi, které svým vyzněním byly přesvědčivé o uskutečnění nabytých znalostí a dovedností v budoucnu. Ve vícero komentářích zazněl časový údaj ve velmi blízkém časovém horizontu.
2. 15,88 % **Kde / Lze využít** (Zařazeno: „*do kážu si představit využití v MŠ i v ZŠ*“, „*spousta nápadů a možností, jak zpříjemnit hudebně dramatickou výchovu pro sluchově postižené*“, „*určitě použitelné – některé pro 1. stupeň, mnoho i pro druhý*“, „*možno využít nejen v hudební výchově, ale i v jiných předmětech*“, „*přínosné do hodin HV právě pro děti tzv. „nehudebníky“*“, „*jak už pro rozvoj hudebního citění, tak i pro tvorbu vlastních hudebních nástrojů*“, „*nabízejte i fyzikářům*“, „*vše se dá použít*“ aj.) – snahou je ve výčtu zařazených hodnocení vyzdvihnout variabilitu odpovědí a šíři představ absolventů kurzu ohledně uplatnění znalostí. Byly zde zahrnuty jak odpovědi týkající se konkrétních představ, tak i takové, které jen sdíleli myšlenku, že lze nabitě znalosti použít. Poslední komentář je odkaz absolventa kurzu, který byl vytvořen speciálně pro učitele fyzikáře.
3. 9,87 % **Do praxe** (Zařazeno např.: „*praktických*“, „*praktický*“, „*do praxe*“, „*pro praxi*“, „*použitelné*“, „*využitelné*“, „*k propojení... ...s věcmi praktického života*“, „*pro práci*“) – podstatná jména byla často ve spojení se slovy jako inspirativní, užitečné, super či skvělé, přídavná jména pak s podstatnými jmény jako náměty či seminář.

⁷² Viz graf č. 8.

4. 13,73 % **Nápady** (Zařazeno: „*nápad*“, „*nápady*“, „*nápaditý*“, „*náměty*“, „*tipy*“, „*informace*“ atd.) – většinou se jednalo o spojení s dalším pozitivně laděným přídavným jménem jako je vynikající či výborný, dále také např. jednoduchý. Některé z nich ze zařazených slov byly ve spojení s využitím v praxi.
5. 16,31 % **Přínos** (Zařazeno: „*přínos*“, „*přínosné*“, „*přínosný*“, „*poučné*“, „*užitečné*“ a další alternativy toho stejného)
6. 23,18 % **Inspirace** (Zařazeno: „*inspirace*“, „*inspirativní*“, „*inspirující*“, „*inspirovalo mě*“ a obdobně)
7. 3,86 % **Nadšení** (Zařazeno: „*nadšená*“, „*podnětné*“, „*motivace*“, „*motivující*“, „*nabízející*“, „*povzbuzující*“ atd.) – snahou bylo zahrnout taková hodnocení, která vypovídala o semináři jako o emotivně podnětném do další práce.
8. 6,44 % **Další seminář** (Zařazeno: „*těším se na zítřejší*“ či „*snad se mi podaří se nám podaří tento seminář „dostat“ i na naši školu*“, „*více takových kurzů*“, „*nabízejte i fyzikářům*“, „*více takových seminářů*“, „*prosíme o další díl*“, „*uvítala bych i nějaký dlouhodobý seminář, na pokračování*“, „*opakovat*“, „*příště bych uvítala taneční doprovod*“) – zahrnuty všechny komentáře s žádostí o další podobný workshop, a to pro respondenty samotné coby pokračování, nebo pro jejich kolegy. Vyskytly se i komentáře odkazující na nahlášenou účast v dalším hudebním kurzu pod hlavičkou Inkluzivního vzdělávání pro Olomoucký kraj. Poslední zmíněný komentář s představou o zcela jiné náplni kurzu byl ojedinělý.

Graf č. 8: Vyhodnocení slovního hodnocení – BUDOUCNOST u workshopů *Slyšet jinak – bezbariérová hudební výchova*.

Někteří účastníci se vyjádřili také k tématu **inkluze**. Pět z šesti těchto zmínek reflektovali kurz *Slyšet jinak – bezbariérová hudební výchova* jako inspirující do jejich další práce, kdy zmíněnými cílovými skupinami byly dvakrát postižené děti bez jakékoli užší specifikace a po jedné zmínce děti se vzdělávacími potřebami, děti s vadami řeči a děti sluchově postižené. Jeden z těchto komentářů byl taktéž zařazen do tematického okruhu „Využiji v praxi“. Pátý komentář patřil účastníkovi radícímu se do komunity neslyšících. V komentáři zaznělo pozitivní vyjádření nad účastí v kurzu, ale zároveň povzdech nad tím, že nereaguje s žádnými zvuky.⁷³

Poslední komentář nás přesunul do kategorie **kritické komentáře**. Celkově bylo zaznamenáno sedmnáct kritických komentářů, které zde budou rozděleny do čtyř okruhů. Veškerá kritika se však k žádnému tématu nevyskytovala více než dvakrát. První, již výše zmíněný komentář se týkal inkluze, konkrétně obtíží začlenit do hudebního procesu neslyšící. Druhý okruh, který zmíníme, se věnuje průběhu samotného semináře. Dvakrát byla zmíněna přílišná délka

⁷³ „Libilo se mi, ale bohužel nereagují žádné zvuky. Ráda jsem poznala, jak to vypadá. Jsem neslyšící.“

představování netradičních hudebních nástrojů, ač byla tato část popsána jako zábavná a přínosná. Jedním z pisatelů bylo navrženo, aby byla pro příště proložena nějakou aktivitou. Obdobně bylo zmíněno upadající tempo průběhu kurzu v jeho závěru díky dlouhé diskusi. Jiný absolvent, který hodnotil celý kurz pozitivně, považoval čas konce kurzu o pracovním dni za „vražedný“. Z další strany zaznělo, že by bylo třeba více času na ukotvení všech získaných informací a v poslední obdobném komentáři bylo použito slůvko „vyčerpávající“. Výtka zazněla také na počet dotazníků. Účastníci i zde ve slovním hodnocení nejednou komentovali, že by uvítali materiály na začátku kurzu. Poslední komentář zařazen do této skupiny zmiňoval vnější hluky dětí z hřiště, které narušovaly průběh.

Třetí část se dotýká tematického obsahu dalších možných workshopů – nejedná se tedy vždy nutně o kritiku proběhlého kurzu. Tyto slovní odpovědi lze vnímat buď jako podnět pro vylepšení, nebo jako výpovědi o potřebách učitelů hudební výchovy. Jeden pisatel zmínil potřebu prostoru pro zkušenosti z praxe. Rád by se dozvěděl, jak žáci na předloženou metodiku reagují, kde se nacházejí její úskalí a zda má nějaký vliv například na agresivní děti. Další respondenti by ocenili zařazení něčeho z metodiky zpěvu, rozezpívání či intonace nebo třeba další kurz věnovaný tématu taneční doprovod. Čtvrtý tematický okruh se dotýká názorů na uplatnění dovedností a znalostí z kurzu v praxi. Jeden respondent uvedl, že zatímco hudebně-dramatické hry v hodinách HV využije, tak komponování zatím nikoli, a to z důvodu velkého počtu žáků a nedostatku materiálů. Ze zcela jiného důvodu se do aktivit nabídnutých kurzem nechce pustit další jeho účastník. Pravděpodobně v návaznosti na projevené dovednosti lektorů se obává, že „není takový herec“. Jiného pisatele v jeho představě o zapojení nových znalostí do praxe limituje fakt, že neučí hudební výchovu. Poslední zařazený respondent vyhodnotil kurz jako zajímavý, ale hned na to dodal „jsem hudebně jinde“.

V závěru této podkapitoly bychom rádi zmínili některé **specifické výpovědi**, které nebyly začleněny do jakéhokoli z výše zmíněných okruhů. Typově vícekrát zmíněný komentář patřil tématu nového pojetí vnímání hudby a potažmo proměny výuky tímto směrem, např.: „úplně pro mě nové pojetí“, „dobrý pocit, že se dá hudba takto prožívat“, „naladilo mě k dalším změnám ve výuce“, „nové postupy pro zpestření hodin...“, „rozšíření obzoru možnosti alternativních nástrojů“ a jiné. Čtyřikrát bylo užito slůvko hravé. Tříkrát byla zmíněna originalita a stejným počtem respondentů byl kurz popsán jako zážitek.

Jeden respondent oceňoval zapojení všech účastníků kurzu jakožto žáků. Další na toto konto přidali výpověď o svých pocitech v této roli: „*Při skupinových aktivitách jsem se zapojila a neměla jsem pocit strachu.*“, „*nemusela jsem zpívat hymnu, díky*“. Více slovních hodnocení obsahovalo autorovu touhu či dokonce přesvědčení, že aktivity nadchnou i jejich žáky. V neposlední řadě je pak zajímavým postřehem komentář o posouvání ve vlastní tvořivosti v návaznosti na absolvování workshopu.

2.3. Evaluační dotazníky workshopů a přednášek hostujících lektorů

V této podkapitole se budeme zabývat přednáškami vedenými hostujícími lektory. Počet realizovaných termínů nepřesáhl ani v jednom případě číslo čtyři a povětšinou účast na nich nebyla příliš vysoká.⁷⁴ Protože se jedná o velmi nízký objem dat k vyhodnocení, bude z tohoto důvodu analýza poněkud stručnější. Ve slovním hodnocení pro srozumitelnost zanecháme okruhy témat a jejich pojmenování obdobné jako v již výše popsanych workshopech.

Specifika výchovy a vzdělávání dětí romské minority (nejen) hudbou

Ve škálovém hodnocení evaluačního dotazníku odpovídalo dvaadvacet účastníků ze čtyř realizovaných přednášek a po zprůměrování dat vyšly tyto výsledky: aktuálnost tématu 9,682; informativní hodnota semináře 9,682; přínos pro další práci 9,477; kvalita přednášejících: 9,955; srozumitelnost výkladu 9,818; obdržené materiály 7,75 (dva účastníci nehodnotili) a organizační zajištění 9,524 (jeden účastník nehodnotil). Jeden účastník připsal za kolonky informativní hodnota semináře a kvalita přednášejících číslovku patnáct, započítány však byly zakroužkované hodnoty deset.⁷⁵

Ve slovním hodnocení se vyjádřilo z dvaadvaceti třináct absolventů. Šest z nich přednášku ohodnotilo pozitivně laděnými výrazy shrnutými pro na naše účely pod pojmem skvělý, tři ji popsali jako zajímavou, jeden účastník napsal, že splnila očekávání a dva další že pro ně byl kurz obohacením. Dalšímu účastníkovi se pak dle jeho slov obnovila „*chut' do práce s romským etnikem*“. Čtyři účastníci se vyjádřili kladně k práci lektorky v průběhu přednášky, tři poté

⁷⁴ Z tohoto hodnocení se vymyká workshop *Zážitkem k učení*, který měl při pouhých dvou termínech

⁷⁵ Dále podobně.

specificky oceňovali praxi lektorky ke vztažené problematice. Pět respondentů na závěr vyjádřilo poděkování. Zazněly taktéž dva kritické komentáře, které se vztahovaly ke stejnému datu. Předmětem kritiky se stal nedostatečný prostor pro dotazy. Jeden z těchto respondentů pak uvedl konkrétní téma, které by rád prodiskutoval: „...*jak pracovat ve třídě s romy a neromy, kde neromové jsou utiskováni a uráženi romy a z těchto důvodů i někdy nepřijdou do školy. + vulgarity ze strany romů vůči učitelům a zaměstnancům školy.*“

Co víme o romských písničkách

Evaluací dotazník vyplnilo celkem čtrnáct účastníků a v průměru dat vyšlo toto hodnocení: aktuálnost tématu 9,786; informativní hodnota semináře 9,857; přínos pro další práci 9,928; kvalita přednášejících: 9,857; srozumitelnost výkladu 9,786; obdržené materiály 8,143 a organizační zajištění 9,643. Jeden z účastníků připsal za bodové hodnocení prvních pěti okruhů také své vlastní číselné hodnocení o následujících hodnotách: +20, +20, +20, +50, +20.⁷⁶

Možnost slovního hodnocení využilo deset ze čtrnácti respondentů workshopu, čtyři z nich vyhodnotili setkání jako obohacující, dva jako praktické. Jeden absolvent použil slovo zajímavý a tři použili obecné termíny pro pozitivní hodnocení. Třikrát byla pochválena práce lektorky a dvakrát popsali účinkující čas strávený na kurzu jako příjemný. I zde byly alespoň jednou vyzdvíženy praktické zkušenosti přednášející, třikrát pak zaznělo poděkování. V jednom z hodnocení popsal absolvent politování nad nízkou účastí, další připsal poznámku, že by v kurzu mohlo být ještě více zpívání.

Romské písničky včera a dnes

Ve škálovém hodnocení dotazníku předloženého účastníkům na konci přednášky odpovídalo šestnáct absolventů. Toto jsou výsledky po zprůměrování všech hodnocených okruhů: aktuálnost tématu 9,188; informativní hodnota semináře 9,563; přínos pro další práci 8,125; kvalita přednášejících: 9,125; srozumitelnost výkladu 9,625; obdržené materiály 9,533 (jeden účastník nehodnotil) a organizační zajištění 9,75. Jeden účastník připsal za kolonky

⁷⁶ Hodnoty ponechány v pořadí tak, jak jsou řazeny při okruzích.

informativní hodnota semináře a kvalita přednášejících číslovku patnáct, započítány však byly zakroužkované hodnoty deset.⁷⁷

Krátké slovní hodnocení bylo vyplněno celkem desetkrát. Vždy po dvou respondentech se účastníci o přednášce vyjádřili jako o přínosné, inspirativní (zde konkrétně popsány tyto oblasti: pro výuku i život školy, kde jsou romští žáci, pro spolupráci s rodiči a rozvoj romské kultury) a zajímavé; čtyři ji označili dalšími obecnými pozitivními hodnoceními. Jedním účastníkem byl přednáška nazvána poučnou, další nazval získaný přehled informací jako potřebný. V jiném hodnocení se naopak objevilo slovíčko průměrná. Taktéž se reflektovaly autentické zážitky lektora, které dle jeho slov respondenta pomohly „*se více orientovat ve „světě Romů“*“. Dva absolventi uvedli, že se chystají znalosti využít ve svých hodinách, jeden z nich také dodal, že sám vyučuje mnoho romských dětí. V rámci kritických poznámek, snad ani ne tak k přednášce samotné jako spíše k problematice zdrojů pro výuku, přibyla poznámka, že účastníkovi stále chybí zdroj s texty, melodiemi i akordy, odkud by mohl čerpat romské písně. Ve čtyřech hodnoceních bylo zaznamenáno poděkování.

Romské tance

Evaluační dotazník vyplnilo celkem deset účastníků a v průměru z jeho první části vyšlo toto hodnocení: aktuálnost tématu 9,3; informativní hodnota semináře 10; přínos pro další práci 9,8; kvalita přednášejících: 9,9; tři zbylé okruhy, tedy srozumitelnost výkladu, obdržené materiály a organizační zajištění měly shodně nejvyšší možné hodnocení o hodnotě rovných 10. V okruhu obdržené materiály se dva účastníci zdrželi hodnocení.

I přesto že kurz s tematikou romských tanců navštívil nejmenší počet účastníků, krátkých slovních hodnocení se vrátilo vyplněných osm z deseti. Polovina z nich popsala kurz obecně pozitivními výrazy. V jednom dotazníku zazněla chvála konkrétně na aktivní část semináře. U jiného hodnocení se objevilo, že je téma zajímavé a přínosné pro další praxi. Lektorka byla popsána jako profesionálka, úžasná a výborná. Zatímco v jednom komentáři zazněla obecná podpora většího počtu těchto seminářů, ve druhém se pisatel přímo vyjadřuje k tomu, že podobný seminář rád znovu navštíví. Tři účastníci ve slovním hodnocení poděkovali.

⁷⁷ Dále podobně.

Zážitkem k učení

Evaluační dotazník přednášky *Zážitkem k učení* vyplnilo celkem třicet dva účastníků. Jednalo se tedy o nejpočetnější skupinu respondentů mimo samotné kurzy projektu *Slyšet jinak*. Průměr ze zaznamenaných dat v první půli dotazníku je následující: aktuálnost tématu 9,813; informativní hodnota semináře 9,594; přínos pro další práci 9,438; kvalita přednášejících: 9,875 (jedno hodnocení s hodnotou 10 bylo podtrženo); srozumitelnost výkladu 9,625; obdržené materiály 9,56 (šest hodnotitelů tento okruh vynechalo, dva z nich k němu připsali otazník a třetí komentář „*zatím nevím, určitě*“) a organizační zajištění 9,969. Jeden z účastníků připsal za bodové hodnocení všech okruhů hvězdičku.

Pětadvacet účastníků se vyjádřilo také v prostoru pro krátké slovní hodnocení. Čtyřikrát se objevilo označení přínosný, šestkrát inspirativní, třikrát zajímavý a devětkrát se objevily popisy zahrnuté pod všeobecným pojmenováním skvělé. Objevily se také výrazy jako aktuální, podnětný, motivační, relaxační či interaktivní. Vícekrát byla reflektována a pozitivně hodnocena skutečnost, že byl obsah kurzu propojen s problematikou inkluze Romského etnika. Pět respondentů ocenilo nové informace či náměty do výuky, kdy jeden dokonce vyjmenoval mimo HV, také předměty VV a PČ. Jedenkrát zaznělo, že kurz předčil očekávání, v jiném slovním hodnocení účastník dodal, že přesně takto pojaté téma potřeboval a další poznamenal, že „*takových by mělo být pro učitele co nejvíce*“. Doporučující komentáře zazněly celkem dva. Také i pro tento workshop zazněla pochvalná slova směrem k lektorovi, a to celkem pětkrát. Uvedeme zde jeden příklad za všechny: „*Paní lektorka byla velmi příjemná, vstřícná, ochotně odpovídala na všechny otázky...*“. Jediná kritická poznámka komentovala to, že účastníkovi chybělo více praxe. Dvanáct absolventů v hodnocení vyjádřilo poděkování.

2.4. Shrnutí evaluačních dotazníků

Evaluační dotazníky, které byly analyzovány v textu výše, plnily funkci rychlé zpětné vazby zprostředkované bezprostředně po uskutečnění jakéhokoli kurzu šesté klíčové aktivity projektu *Inkluzivní vzdělávání pro Olomoucký kraj*. Díky praxi vyplňování evaluací již v průběhu kurzu samotného se vždy jednalo o velmi vysoký podíl respondentů z celkového počtu účastníků. Vzhledem k mnohem nižšímu počtu účastníků kurzů pod vedením externích lektorů nelze výsledky evaluačních dotazníků porovnávat s výsledky z kurzů, jež navštívilo mnohonásobně

více pedagogických pracovníků. Primárně se zde tedy zaměříme na workshopy programu *Slyšet jinak*.

V první části evaluace se účastníci vyjadřovali k sedmi tematickým okruhům vztahujícím se ke kurzu pomocí bodové škály. Z výsledků jasně vyplývá, že napříč všemi kurzy byla velmi pozitivně hodnocena „kvalita přednášejících“. U evaluace workshopu *Slyšet jinak – výroba netradičních hudebních nástrojů* (149 účastníků, 147 respondentů, 113 slovních odpovědí v druhé části evaluace) bylo zaznamenáno jen pět hodnocení s nižším číslem než 10, u workshopu *Slyšet jinak – bezbariérová hudební výchova* (300 účastníků, 292 respondentů, 233 slovních odpovědí v druhé části evaluace) se jednalo o 16 takovýchto hodnocení. Zároveň zde účastníci hojně přisuzovali pozitivní hodnocení v podobě přidanych bodů či jiných grafických znázornění. S velmi podobným příznivým hodnocením se setkáváme i u tematického okruhu „srozumitelnost semináře“ a „organizační zajištění semináře“. U workshopů *Slyšet jinak – výroba netradičních hudebních nástrojů* zahrlo nižší bodové hodnocení pouze 5 a 7 účastníků,⁷⁸ při hodnocení workshopu *Slyšet jinak – bezbariérová hudební výchova* se nižší hodnota sešla pouze 15x a 18x. Položka, jež si taktéž vysloužila několik komentářů se nazývala „obdržené materiály“. Účastníci často komentovali skutečnost, že jim přislíbené podklady nebyly zprostředkovány již v den absolvování kurzu. V tomto případě byly totiž absolventům kurzů zaslány dodatečně. Stejný důvod pravděpodobně vedl mnohé respondenty k tomu, že položku v hodnocení jednoduše přeskočili.⁷⁹ Největší rozdíly se vyskytovaly v hodnocení tematických okruhů „přínos pro další práci“ a „informativní hodnota semináře“. Zatímco u prvně analyzovaných workshopů zahrlo bodové hodnocení nižší než deset 14 % a 10 % respondentů, u workshopů *Slyšet jinak – bezbariérová hudební výchova* to bylo přes 27 % a 23 %. Tematický okruh „aktuálnost tématu“ pak patřil k hůře hodnoceným v obou typech workshopů, kdy se sníženým hodnocením vyjádřilo cca 20 % absolventů.⁸⁰

Na druhé části evaluačního dotazníku, tedy na slovním hodnocení se při obou typech workshopů z dílny programu *Slyšet jinak* podílelo přes pětasedmdesát procent všech respondentů. Vzhledem k obsahové šíři zaznamenaných odpovědí bylo velmi těžké uchopit je tak, aby se dalo hovořit o ucelených tematických okruzích. Přesto jich bylo u obou typů kurzů

⁷⁸ Zachováno pořadí, v jakém okruhy témat zazněly výše v textu. Dále také tak.

⁷⁹ Odpovídalo 220 z 292 respondentů

⁸⁰ Absolventi workshopu *Slyšet jinak – bezbariérová hudební výchova* však častěji využívaly nižší hodnoty.

Slyšet jinak v konečném důsledku vyselektováno celkem dvacet. Pro větší přehlednost byly rozděleny do dvou větších částí podle toho, zda se více vztahovaly k průběhu samotného kurzu či odkazovaly do budoucnosti. Okruhy vyzdvižených témat se lišily jen minimálně.

V první části označené jako „**průběh**“ se shodně účastníci nejvíce vyjadřovali v pochvalném duchu. Pokud nebyl komentář specifičtější, byly tyto odpovědi započteny pod tematický okruh „skvělé“. Do tohoto okruhu bylo z těchto důvodů zařazeno zhruba padesát procent účastníků z obou typů workshopů *Slyšet jinak*. Druhý největší procentuální podíl respondentů zastávaly komentáře obsahující poděkování. Respondenti se také často vraceli k okruhům otázek, jež byly hodnoceny v první části dotazníku. Nejčastěji tomu tak bylo v případě tématu „kvalita přednášejících“, dále pak hodnotily například atmosféru na workshopech. V druhé části označené jako „**budoucnost**“ lze vyzdvihnout především ty odpovědi, které se zaměřovaly na využití obsahu workshopů. Při kurzech *Slyšet jinak – výroba netradičních hudebních nástrojů* se k pomyslné otázce, kde či zda vůbec lze využít poznatky z kurzu, vyjádřilo 14,16 % respondentů; u kurzů *Slyšet jinak – bezbariérová hudební výchova* to bylo 15,88 % respondentů vyjadřujících se ve slovní části dotazníků. V prvním případě se 7,9 % z celkového počtu pisatelů vyjádřilo tak, že znalosti sami využijí. Ve druhém případě to bylo dokonce 9,44 %. V evaluacích ke kurzům *Slyšet jinak – bezbariérová hudební výchova* se pak 6 respondentů v kontextu kurzu vyjádřilo k tématu inkluze. Kolem 14 % respondentů slovního hodnocení popsali oba typy workshopů jako nápadité, či se nějakým způsobem pozitivně vyjadřovali k získaným materiálům. Dále pak účastníci často popisovali workshopy jako přínosné či inspirativní, v obou zmíněných okruzích měly mírně zvýšenou procentuální zmínku workshopy s názvem *Slyšet jinak – bezbariérová hudební výchova*. Kritických poznámek se všeobecně objevilo velmi málo. Jednalo se např. o již zmíněné pozdě doložené materiály. Vzhledem k tomu, že tato skutečnost byla často reflektována i v rámci škálového hodnocení, tak by se dala považovat za nejčastější. Dotýkala se také kurzů vedených externími lektory. V těchto kurzech se však vzhledem k nízkému počtu respondentů nacházejí pouze jednotlivé specifické odpovědi, ze kterých nelze vyvozovat obecné závěry.

3. Reflexe praxe

Účastníkům všech hudebních kurzů byly s přibližně šesti měsíční časovou prodlevou zaslány dotazníky, ve kterých zazněla prosba o reflexi uplatnění nabytých poznatků v praxi. V příloženém dokumentu byl připomenut obsah kurzu a odpovědi byly reakcí na podnět ve znění: „Zde doplňte, kdy a kde byly získané znalosti vyzkoušeny v praxi (např. v jaké třídě, schůzce, kroužku atd.) a jak se Vám získané znalosti a dovednosti osvědčily.“

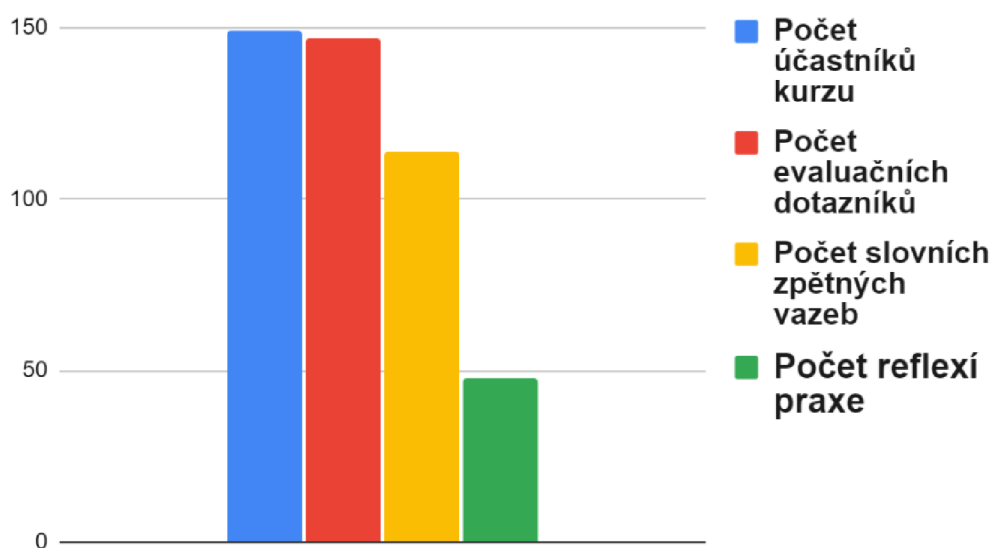
3.1. Reflexe praxe účastníků workshopů *Slyšet jinak – výroba netradičních hudebních nástrojů*

Návratnost dotazníků, které byly zaměřeny na uplatnění obsahu kurzu o netradičních hudebních nástrojích, byla 32,21 %. Z celkového počtu sto devětačtyřiceti účastníků se vrátilo osmačtyřicet těchto reflexí.⁸¹

Graf č. 9: Zpětné vazby evaluačních dotazníků a reflexí praxe workshopů *Slyšet jinak – výroba netradičních hudebních nástrojů*.

Zpětné vazby

Slyšet jinak – výroba netradičních hudebních nástrojů

⁸¹ Viz graf č. 9.

Z navracených reflexí se osmatřicet z nich zmiňovalo o výrobě i využití netradičních hudebních nástrojů zároveň. Pouze výrobu zmiňovalo šest reflexí a pouze využití bylo zapsáno v dalších dvou. Ze všech zpětných vazeb byly pouze čtyři, které nereportovaly žádnou aplikaci po uskutečnění kurzu, nicméně ve dvou případech z těchto čtyř uvedli respondenti konkrétní představy o využití v blízké budoucnosti a v jedné z nich byly již zahájené přípravné kroky.⁸² Ve třetí zprávě zaznělo odůvodnění, že absolvent kurzu v aktuálním roce nevyučuje HV ani PČ. Čtvrtá reflexe pak naopak zmiňovala výrobu netradičních nástrojů v praxi již před absolvováním kurzu, po něm se však účastník kurzu v námi vymezeném časovém období k námětům nevrátil.

Představy o budoucím využití nabytých vědomostí a dovedností byly zmiňovány i v dalších reflexích (celkem 12x). Mimo dvě již dříve zmíněné pochází všechny ostatní od respondentů, kteří již některé nápady do své praxe začlenili, ale chystají se realizovat další.

Největší skupinou respondentů se stali učitelé na základních školách. Ne vždy však z reflexí explicitně vyplývalo, kde byly nabyté znalosti uplatněny. Z podaných informací lze vyčlenit tato místa praxe: Základní škola 39krát – z toho byl první stupeň zmíněn 20krát a druhý stupeň 12krát⁸³. Mezi konkrétně zmíněnými ročníky se objevily zcela všechny v následujícím zastoupení: 1.ročník – 5krát; 2. ročník – 7krát; 3. ročník – 4krát; 4. ročník – 6krát; 5. ročník – 5krát; 6. ročník – 5krát; 7. ročník – 2krát; 8. ročník – 3krát a 9. ročník – 1krát. Pouze ve třech reflexích byla zmíněna praxe na obou stupních zároveň. Dalšími institucemi v rámci školského vzdělávacího systému se staly tyto: mateřská škola 5x, gymnázium 1x (studenti nižšího gymnázia), střední škola 2x (jednoletá škola praktická, střední škola pedagogická).

Co se týče vyučovaných předmětů, tak kromě hudební výchovy byly netradiční nástroje využity v pracovních činnostech (14x), výtvarné výchově (5x), fyzice (3x), ale také v matematice a českém jazyce (v obou předmětech 1x). Pokud byl zmíněn některý z výše uvedených předmětů, vždy se jednalo o propojení s hudební výchovou. Častokrát byly hudební předměty v pracovních činnostech vyrobeny případně zdobený ve výtvarné výchově a v hudební výchově používány. V jednom případě byla popsána mezipředmětová vazba, kdy byly propojeny HV,

⁸² „... tento školní rok jsem zvládla pouze zorganizovat sbírku materiálu potřebného k výrobě některých nástrojů – skořápky od ořechů, plastné víčka, korkové špunty, pet lahve atd.“

⁸³ Ve zbylých osmnácti případech buď nebylo podrobněji uvedeno, nebo se nejednalo o přímou výuku v rámci povinné školní docházky.

VV, PČ a ČJ. V Českém jazyce byly nástroje využity pro práci se slovy a slabikami a rytmiizaci říkanek. Neobvyklé spojení nástrojů s fyzikou bylo například využito k tématu akustika. V mezipředmětových vazbách se nejednalo pouze o propojení předmětů, které vyučuje učitel hudební výchovy, často se jednalo i o spolupráci mezi kolegy.

Ve třech případech se respondenti přihlásili k aplikacím poznatků z kurzu v hudebním kroužku – kroužek Veselá flétnička, kroužek hry na kytaru a folklórní soubor. Zcela specifická prostředí byla zaznamenána celkem 5x, a to kroužek kouzlení, školní klub, školní družina, individuální práce se školním speciálním pedagogem a v neposlední řadě projektový týden zaměřený na výrobu nástrojů.

Celkem 11x byla zaznamenána aplikace při práci se znevýhodněnými dětmi, ať už se jednalo o děti s logopedickými vadami⁸⁴, sluchovým postižením, děti s mentálním a fyzickým postižením či žáky s poruchami autistického spektra a narušenými komunikačními schopnostmi. Získané nápady z kurzu *Slyšet jinak – výroba netradičních hudebních nástrojů* začlenila do své praxe například i školní speciální pedagožka pracující v malých kolektivech či jen s jednotlivci.

Z palety nástrojů, které respondenti konkrétně jmenovali, vyčnívaly nejvýrazněji fanfrnoch (9krát), chřestidlo z ruličky od toaletního papíru (8krát) a kastaněty (7krát), dále pak brčkofon (5krát), kazoo a flétny z plastových trubek (obojí 4krát).⁸⁵ Všeobecně se preferovanou skupinou nástrojů stala chřestidla na různý způsob (chrastící lahve, actimel koule či jinak nespecifikovaná chrastítka). Další nástroje jako klepadla, ocean drum, paličky, dešťová hůl či dvě lištičky s papírkem a dvěma gumičkami byly zmíněny jednou či dvakrát. Mnohé reflexe však spíše popisovaly využití materiály než konkrétní nástroje. Z takovýchto výpovědí nebylo možné určit, jaké nástroje nakonec vznikly. Zmiňovanými materiály byly od obecných dřevo, plast a papír po upřesňující jako korálky, papírové kartony, jogurtové kelímky, plastové rukavice, balónky, pet lahve, vršky, kyblíky a provázky či různé potraviny jako rýže, luštěniny nebo skořápky od vlašských a kokosových ořechů. Dále třeba bambusové hůlky, klíče, plechovky od nápojů nebo mušličky.

⁸⁴ Procvičování diferenciací délek slabik.

⁸⁵ Všechny nástroje a jejich výroba jsou podrobně popsány v knize *Hudební nástroje jinak*. COUFALOVÁ, Gabriela, Ivo MEDEK a Jaromír SYNEK. *Hudební nástroje jinak: Netradiční využití tradičních hudebních nástrojů a vytváření jednoduchých hudebních nástrojů*.

Jednatřicet respondentů se také vyjádřilo k reakcím žáků, přičemž nebyla zaznamenána téměř žádná negativní odezva. Kromě jednoho případu nikde nebyly náměty z kurzů odmítnuty celým kolektivem a jednalo se pouze o blíže nespecifikované jednotlivce, kteří smysl v činnosti nenalezli. Kolektiv, ve kterém netradiční nástroje a jejich využití neuspělo, byl pod vedením vyučující, která samotná hudební výchovu nevyučuje. Snaha zaujmout žáky druhého stupně skončila po prvním pokusu, při kterém žáci dle respondentky neprojevili velké nadšení a cítili se trapně. Většina vyjádření byla však formulována v alternativách znamenajících obdobné – práce děti bavila. V mnohých z nich pak autoři zpětných reflexí nabízeli další zajímavé postřehy – žáci se na hodiny HV těší mnohem více; zapojili se i běžně neaktivizovaní či negativně ladění žáci; nástroje mají delší životnost, protože si vlastnoručně vyrobených nástrojů více váží; od té doby hrají žáci na vše, co jim přijde pod ruku; někteří žáci si nástroje z vlastní iniciativy vyráběli i mimo školu.

V rámci aplikací idejí a poznatků z kurzu o výrobě netradičních hudebních nástrojů docházelo také k rozvoji klíčových kompetencí vyžadovaných rámcovými vzdělávacími programy pro základní vzdělávání. Zde se budeme věnovat těm, které sami absolventi skrze své reflexe popsali. Kompetence sociální a personální, kdy byly žáci např. vedeni ke vzájemnému hodnocení, či byla pozorována interakce v předávání nápadů a vzájemné spolupráci. Kompetence pracovní, při níž byla nejčastěji zmiňována zručnost, především jemná motorika žáků, např. technika lepení a stříhání. Kompetence komunikativní, která byla prohlubovaná například ve chvíli, kdy si žáci navzájem vysvětlovali funkčnost svých nástrojů.⁸⁶

Další oblasti, které může výroba a využití netradičních hudebních nástrojů rozvíjet, jsou dle respondentů tyto: V rámci samotné hudební výchovy byl reflektován zcela nejčastěji rozvoj rytmiky, improvizace či procvičování sluchu při zkoumání zvuků, které vznikají. Z průřezového tématu enviromentální výchova bylo zmiňováno propojení s vědomostmi o odpadových materiálech. Dále také zazníval rozvoj tvořivosti nebo paměti.

Mimo pozitiva zaznamenaly někteří účastníci při svých vlastních aplikacích principů a nápadů také negativní jevy. Prvním z nich je samotné nepochopení či nepřijetí nabízené možnosti

⁸⁶ „Klíčové kompetence představují souhrn vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot důležitých pro osobní rozvoj a uplatnění každého člena společnosti.“ 4 Klíčové kompetence: od Průvodce upraveným RVP ZV. In: *Metodický portál RVP.CZ: Materiály a inspirace pro pedagogy ... aby se učilo lépe* [online]. Národní pedagogický institut České republiky, 2. ledna 2016 [cit. 2023-06-16]. Dostupné z: <https://digifolio.rvp.cz/view/view.php?id=10842>

vybočující z běžných metod výuky. Takováto výpověď byla zmíněná dvěma respondenty, z čehož jednou se týkala reakce studentů, podruhé reakce kolegů učitelů. Ani jednou se nejednalo o odmítnutí těchto idejí celým kolektivem, nýbrž pouze jednotlivci. Nejčastější obtíží byla pro respondenty náročnost výroby nástrojů, a to buď z důvodu nedostatečné zručnosti žáků, nebo slabých technických možností školy v případě výroby některých složitějších nástrojů⁸⁷. Další bariérou se pro učitele stala časová dotace, kterou ve výuce disponují.⁸⁸ Některé nápady byly využity při práci speciální pedagožky s jednotlivci či malými kolektivy. Při tomto druhu práce bylo však dle respondentky využití podstatně nižší než u kolegů, kteří pracují s kolektivem celé třídy. V neposlední řadě byla celkem třikrát zmíněna nelibozvučnost netradičních nástrojů. Poprvé se vzhledem k běžným ruchům ve školním prostředí pedagog přiklonil k harmonicky znějícím a dle jeho slov uklidňujícím nástrojům. V druhé zazněla obava z reakcí rodičů na předvádění a zkoušení nástrojů doma, ta byla však pro konkrétního recenzenta spíše úsměvná.⁸⁹ Třetí reflexe přisoudila větší požitky ze hry hráči samotnému než posluchači.

Někteří respondenti se vraceli k myšlence absolvování obdobného kurzu znovu. V jedné ze tří těchto zpráv byla specifikovaná žádost o kurz zaměřený na využití nástrojů v praxi. Deset odpovídajících zmínilo, že sami šířili obsah absolvovaného kurzu, a to povětšinou mezi svými kolegy na pracovišti. V jedné z reflexí se objevil záznam o nepochopení ze stran kolegů, kteří nevyučují HV a ani nemají blízko k hudbě. Zvláštním případem pak bylo předávání znalostí o výrobě netradičních hudebních nástrojů mezi studenty střední školy pedagogické v hodině hudební výchovy s metodikou. V rámci čtyř reflexí bylo uvedeno hojné využívání knih vydaných k projektu *Slyšet jinak*, které respondentům rozšiřovaly možnosti za hranice obsahu kurzu.⁹⁰

⁸⁷ Škola například nedisponuje dílnami.

⁸⁸ Pouze v jedné reflexi bylo uvedeno, že je potřeba využít mezipředmětových vztahů kvůli časové náročnosti. Z vyčtených údajů lze konstatovat, že k této praxi přistupovalo více učitelů. Jejich motivace však není uvedena a nelze ji proto přisoudit apriori tomuto jevu.

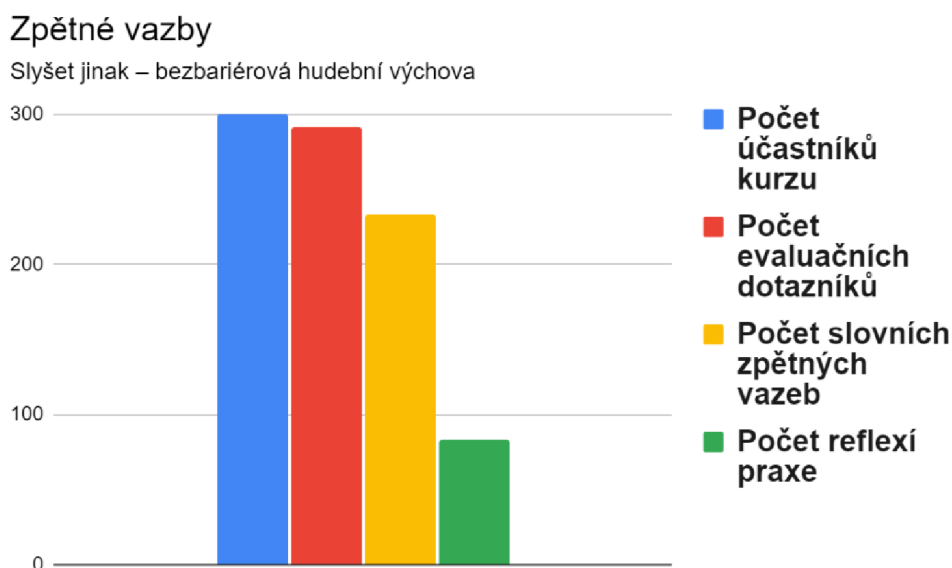
⁸⁹ Vyjádřeno úsměvným emotikonem.

⁹⁰ Účastníci odkazovali pravděpodobně na knihu *Hudební nástroje jinak*. COUFALOVÁ, Gabriela, Ivo MEDEK a Jaromír SYNEK. *Hudební nástroje jinak: Netradiční využití tradičních hudebních nástrojů a vytváření jednoduchých hudebních nástrojů*.

3.2. Reflexe praxe účastníků workshopů *Slyšet jinak – bezbariérová hudební výchova*

Z kurzů *Slyšet jinak – bezbariérová hudební výchova* se pořadatelům vrátilo dvaosmdesát reflexí, což odpovídá návratnosti 27,33 % z počtu původně zúčastněných.⁹¹

Graf č. 10: Zpětné vazby evaluačních dotazníků a reflexí praxe workshopů *Slyšet jinak – bezbariérová hudební výchova*.

V počtu dvaosmdesáti poslaných reflexí se objevilo sedmdesát zpráv o uplatnění znalostí a dovedností z kurzu ať už v jakékoli podobě. Devět respondentů se přiznalo k tomu, že zatím k žádnému uplatnění nedošlo. Jako nejčastější důvod byla zmiňována neaktuálnost vůči vyučovanému tématu⁹², případně to, že v daném roce neučí HV či neotevřeli hudební kroužek. Jeden respondent taktéž uvedl neschopnost využít získané poznatky v praxi z důvodu závažné diagnózy všech vyučovaných žáků. Pět respondentů z této skupiny se však k využití nabytých informací chystalo v budoucnu. Kromě těchto pěti respondentů se o budoucím využití znalostí zmínilo dalších sedmnáct účastníků tohoto kurzu. Ti už některé aktivity uskutečnili a buď v nich hodlají pokračovat nebo se chystají své portfolio o nabídnuté možnosti v praxi ještě rozšířit.

⁹¹ Viz graf č. 10.

⁹² Dvakrát byl tento komentář zmíněn u kurzu, který byl věnován učitelům fyziky – ti často odkazovali na využitelnost workshopu pro téma „akustika“ vyučovaném v osmém ročníku základní školy.

Sedmapadesát respondentů se přihlásilo k práci s žáky na základní škole: dvaatřicetkrát na 1. stupni, z čehož se pětkrát přihlásili taktéž k práci v malotřídních kolektivech, kde se jednalo o různé formy spojených ročníků; devatenáctkrát na stupni druhém. Častokrát docházelo k tomu, že kantor učil napříč oběma stupni, u mnohých reflexí naopak dle odpovědí nešlo konkrétně určit o jaké třídy se jednalo. Jednotlivé ročníky byly zmíněny v následujícím zastoupení: 1. ročník – 11krát, 2. ročník – 6krát, 3. ročník – 6krát, 4. ročník – 14krát, 5. ročník – 14krát, 6. ročník – 6krát, 7. ročník – 9krát, 8. ročník – 12krát, 9. ročník – 14krát. Jednou byl zmíněn také nultý ročník, kde se pracuje s dětmi po odkladu školní docházky, jež byly zařazené do takovéto třídy „na základě diagnostiky a zjištění nedostatků v několika základních oblastech“ z druhého konce pak 10. ročník školy speciální. Další instituce školského systému, které měly skrze své zaměstnance možnost setkat se s aktivitami programu *Slyšet jinak* byly tyto: mateřská školka – 4krát, gymnázium – 3krát (jednalo se o učitele fyziky), a střední škola – 1krát (v rámci hodin se studentkami pedagogických oborů).

Mimo výuku hudební výchovu byly poznatky aplikovány také v hodinách pracovních činností (11x), fyziky (5x), českého jazyka (3x), tělesné výchovy (2x), anglického jazyka (2x) a matematice (2x). Po jedné zmínce pak v občanské výchově, multikulturní výchově, prvouce, výchově ke zdraví a výtvarné výchově. Několikrát bylo zmíněno využití v rámci třídnických hodin. Aplikace znalostí z workshopu v hodinách fyziky, angličtiny a jedné zmínky i tělocviku nebyly v propojení s učitelem hudební výchovy⁹³. V jiných předmětech se vždy jednalo o součinnost s hudební výchovou minimálně skrze osobnost vyučujícího, který učí jak hudební výchovu, tak další z výše zmíněných předmětů. Oproti reflexím z workshopu *Slyšet jinak – výroba netradičních hudebních nástrojů* zde se nevyskytovala zmínka o spolupráci s dalšími kolegy nikterak často.

Dalšími prostředími, ve kterých se dostalo prostoru idejím či hrám z kurzu, byly kroužky dramatický a relaxační. Dále byl zmíněn folklórní soubor, příměstský tábor, čtenářský klub, školní družina (2x),⁹⁴ nebo hudebně-kreativní dílna. Ve zmínkách v řádu jednotek nebyly vynechány ani besídky pro děti, různé projektové výuky či v rámci muzikoterapeutické praxe.

⁹³ Je možné, že se v některých z těchto případů jednalo o kantory, kteří vyučují i hudební výchovu, ale buď ji v daném období nevyučovali, nebo ji v reflexi nezminili.

⁹⁴ MŠ a ZŠ v Brně.

Celkem se sešlo čtrnáct výpovědí o práci se sociálně znevýhodněnými nebo postiženými dětmi či žáky s blíže nespecifikovanými speciálními vzdělávacími potřebami. Kolektivy byly popsány následovně – děti se sníženým intelektem, dříve se jednalo o žáky školy praktické; děti mentálně (2x) a sluchově postižené či děti se souběžným postižením více vadami⁹⁵; děti z romských rodin či žáci nultého ročníku školní docházky, jejichž odklad byl zapříčiněn zjištěnými deficitem v základních oblastech vývoje. Dále byly zmíněny hodiny speciální pedagogické péče (2x) a logopedické intervence a další nezařaditelná místa popsaná jako ateliér, centrum nebo dílna.

Her, či různých podob aktivit představených na workshopu bylo v rámci výuky často užíváno na počátku hodiny jako startery⁹⁶ či jen pro dílčí část hodiny. V jiné reflexi bylo zmíněno, že byly využity ke zaktivizování žáků v průběhu hodiny nebo naopak jako relaxační chvílka. Taktéž se aktivity využily pro stmelení kolektivu. Specificky pak jeden vyučující uvedl, že program („*imitace, variovaná improvizace se slabikami*“) zařadil k výuce tématu Speech Song – Charles Dodge, kde provedl také svůj vlastní „minivýzkum“ ohledně dopadu představené metodiky s pozitivními závěry.⁹⁷

Neodmyslitelnou součástí workshopu byla práce s netradičními nástroji, a proto i když jim byly věnovány speciální kurzy, i zde na ně absolventi reagovali. V reflexích z praxe o nich zazněla zmínka celkem čtyřicetkrát, a to s odkazy na od nejvíce zastoupených idiofonů⁹⁸ přes různé paličky jakožto membranofony až po aerofony jako je brčkofon, bzučák nebo kazoo. Ne vždy se však v odpovědích jednalo o popis konkrétních nástrojů. V několika případech šlo pouze o zmínku výroby těchto nástrojů a není možné se tedy dopátrat přesnějších statistik.

Primární pozici v těchto workshopech měly ale hry. Zde si představíme ty, které měly své zástupce v navracených reflexích, a tudíž se uplatnily v praxi: **iniciační straterky** – Hudba pro prsty (7x), Scatm (1x), Přijímám – posílám (1x), Beat po kruhu (10x), Předávání předmětu po kruhu (7x), Bublifuk(7x), Já jsem Mirek jako Moře (9x); **koncentrační straterky** – Naslouchání tichu (2x), Zvuky v kruhu (1x), Mixážní pult (6x), Souhlásky (1x), Samohlásky (1x), Sbírání a rozbírání (3x), Vícehlasá glissanda (3x); **komunikační starterky** – Komfortní poslech (6x);

⁹⁵ Čtyři reflexe praxe odkazovaly na ŽŠ speciální a práci se žáky těchto škol.

⁹⁶ Konkrétně byla zmíněna například hra Hudba pro prsty.

⁹⁷ „Žáci hodnotili skladbu na začátku hodiny a po uskutečněné výuce (na konci hodiny). Minivýzkum prokázal pozitivní dopad metodiky.“

⁹⁸ Actimel koule, chřestidlo z toaletního papíru, panderety z kovových zátek, dešťová hůl, kastaněty z ořechů aj.

improvizační a kompoziční hry – Dirigent (5x), Čtyři hráči (4x), Tři dirigenti (4x), Slabiky (3x), Hraj na cokoliv (3x), Improvizace se dvěma zvuky a tichem (1x), Kompoziční cvičení (1x) a Minuta ticha (2x).⁹⁹ Záznamy o hrách, jež však nešly konkrétně identifikovat obsahovaly popisy jako hry se zvuky jako takovými, hry na tělo, hry se slovy a rytmem, startery, lehčí hudebně pohybové činnosti, hry sloužící k odreagování a hry ke koncentraci, kooperativní hry s hudební a rytmizační tematikou nebo třeba „*Komponování (volná improvizace s věcmi, které najdeš kolem sebe...)*“,

Někteří respondenti pak dodávali, že některé hry oni sami či dokonce žáci různě modifikovali, například: Tři dirigenti – dva dirigenti; čtyři hráči – učitel držel rytmus na cajon a žáci měli výběr pouze čtyř nástrojů; Scatm – děti začali rapovat aj. V jednom případě pak učitel popsal zcela vlastní hru „*na telefon*“.

Reakce žáků na předkládané hry a jejich různé modifikace zaznamenalo třiačtyřicet respondentů, přičemž pouze devět z nich popisuje také negativní projevy. V žádné z reflexí nestála negativní reakce sama o sobě, vždy byla doprovázena i tou pozitivní. Zazněly zde výtky k malé trpělivosti náctiletých či to, že mají především starší žáci problémy s improvizací a je lehčí s nimi jen vytvářet netradiční nástroje.¹⁰⁰ Obdobné reakce byly popsány i v dalších reflexích, kdy autoři popisovali větší nadšení pro jakékoli aktivity u mladších žáků, či naopak menší zájem u starších ročníků. Pouze v jedné zpětné vazbě zazněl odmítavý postoj k aktivitám kolektivem specifickým jiným způsobem.¹⁰¹ Objevilo se i několik hodnocení, která popisují práci mezi staršími žáky pozitivně – zatímco u nižších ročníků se jednomu účastníkovi workshopu osvědčily spíše samostatně stojící hry, tak na druhém stupni jsou dle něj „*nadšení z komponování a hraní podle vlastní partitury na netradiční hudební nástroje*“. Jinde pak zaznělo obdobně, že komponování bavilo i děti, které hudební výchovu obecně příliš rády nemají a takovou hodinu si pochvalovali zejména nejstarší žáci.

Z jiného úhlu pohledu se na problematiku zaujetí obsahem podíval další respondent. Ten uznává, že se žáci na aktivity z kurzu dívali rozpačitě, ale s pravidelností a vyšší četností zařazování si sami začali říkat o jejich opakování. Na učitele, jakožto zprostředkovávající

⁹⁹ Mnohé z her byly pojmenovány nepřesně nebo opisem, je tedy možné že v některých případech došlo k záměně podobných her.

¹⁰⁰ Respondent dále dedukuje, že tento problém vychází ze studu žáků a jejich malé praxe z této oblasti v minulosti.

¹⁰¹ Kolektiv byl popsán jako z 90 % tvořený chlapci.

osobu, se z počátku dívali „jako na blázna“ i žáci tam, kde byly aktivity vložené do suplovaných hodin, ale i v tomto případě se dokázali postupně zapojit. Jinde respondent obdobně udává, že pokud byly aktivity zařazovány pouze sporadicky děti na ně reagovaly zmateně a s touhou mít to co nejrychleji za sebou. Vícekrát zmíněnou poznámkou pak byla také skutečnost, že se lépe pracuje s menšími kolektivy. V jedné výpovědi se objevil popsany nižší zájem o vokální aktivity. V těchto hrách byla také postřehnutá častá tendence překřikovat se. V rámci prostředí znevýhodněných žáků v jednom případě zaznělo, že většina z dětí není vůbec schopna pochopit zadání, užívají si tedy pozorování ostatních či se účastní pouze té části, které porozumí.

Některé z reakcí pak byly rozepsány ke konkrétním hudebním hrám, které se v kolektivech uplatnily: Předávání předmětu po kruhu – někteří žáci se styděli a báli se do hry zapojit; Hudba pro prsty – „nejdřív žáci koukali, co to děláme, tvářili se divně, pak jim to přišlo srandovní, zapojili se“; Vícehlasá glissanda – „narušitelé, kteří naschvál pištěli“; Beat po kruhu – „Žáci měli poprvé u této hry potíže s udržením rytmu, ale v druhé hodině už se snažili více naslouchat a sami si pochvalovali, jak jim to hezky „hraje“. Zařazovala jsem i více zvuků najednou v jednom směru. Méně soustředění žáci s tím měli problémy.“; u her Samohlásky a Souhlásky pak bylo nekonkrétně uvedeno, že dělaly žákům „značné problémy“.

Ze zaznamenaných pozitivních reakcí vyplývá nejčastější odpověď taková, že děti program inspirovaný workshopem *Slyšet jinak* baví. Často se objevil motiv touhy ze strany samotných žáků aktivity opakovat (celkem 9x). Jednou byl taktéž zaznamenán pokus opakovat hry o přestávkách už bez vedení učitele. Dále se pak žákům zamlouvala samotná výroba netradičních nástrojů (4x). Jako důvod byla uvedena uplatnitelnost v dalších hodinách a schopnost těchto nástrojů doprovodit běžné písně. V pozitivních reakcích se objevila také hra na tělo (1x) nebo komponování (2x). V některých případech začaly aktivity děti bavit až s pravidelností jejich začleňování do výuky a porozuměním tomu, že aktivity směřují k vyššímu cíli. Sluchově postižené děti zaujaly hry se slovy a rytmem.

I pozitivní reakce byly často směřovány ke konkrétním hrám. Zmíníme zde tedy ty specifické:¹⁰² Mixážní pult – „každý si chtěl vyzkoušet být DJ, proto jsme tuto hru zařadili do

¹⁰² Jsou vynechány ty hry, které byly popsány pouze jako úspěšné bez užití specifikace, či u nich byla zmínka o vyžadovaném opakování. Vynechány jsou také ty reakce, které navazovaly na negativa.

více hodin. [...] při dalším opakování této hry si je¹⁰³ děti vymýšlely samy“; Předávání předmětu po kruhu – „Všichni byli tiše, vymýšleli nové a nové nápady, jak předmět předat. Jak bude předmět velký, jaký bude mít tvar, váhu...“; Komfortní poslech – „Libilo se jim střídání rolí (jednou jsem aktivní, jednou poslouchám zvuky)“; Scatm – „volně přešel na raperskou rozcvičku“; Sbíhání a rozbíhání – „toto žáky bavilo, protože věděli, že nemůžou udělat chybu. Zpívali i ti, kteří zpívají falešně“; Vícehlasá glisanda – „velmi zaujalo, hlavně velké skoky“.

V rámci aplikovaných her a idejí převzatých z kurzu se v reflexích objevilo několik průsečíků s klíčovými kompetencemi. Kompetence sociální a personální, kdy byly popsány účinné spolupráce mezi žáky (všemožné typy popsaných her sami o sobě toto zprostředkovávají, pro příklad uvedeme podílení se na spoluvytváření pravidel či proces učení se spoluutváření vzájemné atmosféry (žáci se učili navzájem se nepřekřikovat, ale vnímat zvuk jako celek a svou roli jako podíl na celku). Kompetence komunikativní, kdy žáci naslouchají jeden druhému a vzájemně na sebe reagují nejen při samotných hrách, ale také při jejich reflexích. Kompetence pracovní, kdy byla popsána práce při výrobě netradičních hudebních nástrojů. To, ale i samotné přizpůsobení se novým hrám lze vnímat jako schopnost adaptace na změněné či nové pracovní podmínky.

Ze všeobecně žádaných dovedností děti rozvíjely hrubou motoriku, schopnost naslouchat, soustředit se či naopak odpočívat. Rozvíjely kreativitu či zdravé sebevědomí při práci s vlastní neschopností či studem, dále schopnost improvizovat. V rámci mezipředmětových vztahů zazněly tyto oblasti rozvoje – rozšiřování slovní zásoby, rozvoj rytmizace – promítá se do předčtenářských a předmatematických dovedností, rozvoj intonace – práce se slovy a větami v cizím jazyce. V rámci rozvoje hudebních dovedností byly zmiňovány oblasti jako intonace, cit pro harmonii a držení rytmu¹⁰⁴. Rozvoj sluchového vnímání (konkrétněji například délky tónu a jeho směru) nebo rozšíření pěveckého rozsahu, schopnost udržení tónu či správného dýchání.

¹⁰³ Zvuky

¹⁰⁴ Zaznělo například to, že někteří žáci měli při hře Sbíhání a rozbíhání tendence sladit se na jednom tónu.

Kromě samotného workshopu se někteří jeho účastníci ve svých praxích inspirovali knihami *Hudební nástroje jinak*¹⁰⁵ a *Hudební hry jinak*¹⁰⁶. V reflexích bylo zaznamenáno celkově devět výpovědí o pořízení či vyloženě použití těchto knih.

Celkem čtyřikrát zazněl požadavek na další kurz, z toho třikrát byl myšlen kurz v obdobném duchu jako ten, který již absolvovali. Jednou zazněla žádost na zcela jiné zaměření: „*Uvítala bych také další nápady, jak pracovat s žáky na 2. stupni: stylová období, doprovody k písňím, tance k písňím, cokoliv, co by bylo i pro starší žáky.*“ Dvakrát se objevilo doporučení workshopu dalším.

3.3. Reflexe praxe účastníků workshopů a přednášek pod vedením hostujících lektorů

Vzhledem k nižšímu počtu absolventů workshopů pod vedením hostujících lektorů je jisté, že i respondentů, kteří se přihlásili k výzvě ohledně reflexí jejich praxe, bude podstatně méně. Jedná se o odpovědi v řádu jednotek a tato skutečnost se odráží nejen na délce podkapitoly, ale i hodnotě obsahu a validitě v rámci možného zobecňování. Workshopy a jejich reflexe z praxe zde budou uvedeny ve stejném pořadí, jako tomu bylo v části pro evaluační dotazníky.

Specifika výchovy a vzdělávání dětí romské minority (nejen) hudbou

Od účastníků tohoto workshopu se navrátily pouze dvě reflexe. V jedné pedagog stručně sdělil, že ač byl kurz teoreticky velmi bohatý, v praxi tam mnoho využitelného nezaznělo. Druhá reflexe byla od absolventa, který se účastnil workshopů Veroniky Ševčíkové i Anny Derevjaníkové. Obsah workshopů a výpověď o přenesení poznatků do praxe spojil do jednoho záznamu. Vzhledem k tomu, že se zároveň jedná o jedinou navrácenou žádost o reflexi z workshopu s názvem *Co víme o romských písňích*, zazní její obsah v části věnující se tomuto kurzu.

¹⁰⁵ Hudební nástroje jinak

¹⁰⁶ Hudební hry jinak

Co víme o romských písních

Jediný respondent, který na žádost o reflexi praxe odpověděl, spojil, jak již bylo řečeno výše, hodnocení vztahující se k účasti na dvou kurzech. Ve své výpovědi popsal, že mu účast pomohla chápat lépe nejen své žáky vycházející z prostředí romské kultury ale i romské etnikum jako takové. Písně, se kterými se na workshopu seznámil, poté zprostředkoval i svým žákům. Někteří z žáků písně znali, jejich prezentace (zpěv za klavírem) jim však přišla „*málo reprezentující jejich hudbu*“, neatraktivní a zastaralá. Pedagog poté naváděli k tomu, aby spolužákům spíše zprostředkoval samotné interprety „*romapopu*“. Absolvent také docenil, že po účasti na kurzech nebyl reakcemi, specificky studem svých žáků etnicky náležejícím k romské minoritě, při probírané tematice nijak překvapen. V závěru reflexe byl připsán dodatek díky s tím, že se rád podobných kurzů znovu zúčastní.

Romské písně včera a dnes

Z workshopu pod vedením Jany Belišové se nazpět vrátilo pět reflexí z praxe. Jeden respondent se omezil na krátkou zprávu odkazující pouze na jeho osobní osvěžení znalostí o romské kultuře v průběhu kurzu. O pozdějším uvedení získaných znalostí do praxe žádná zmínka nebyla. Další informace pramení proto ze zbylých čtyř záznamů. Respondenti znalosti z tohoto workshopu uplatnily v hodinách HV (jedenkrát 2.-5. ročník; blíže nespecifikované spojené ročníky malotřídní školy; ZŠ s žáky s mentální retardací a kombinovanými vadami;), ale také v pěveckém kroužku (zmíněna účast žáků prvního i druhého stupně) či na škole v přírodě. Ve dvou případech zaznělo, že se v kolektivech žáků objevují zástupci romské menšiny. V rámci uplatnění obsahu workshopu se v jednom případě jednalo pouze o možnost poslechu romské hudby a případného tance na ni. Ve zbylých třech reflexích popsali respondenti hlubší práci či přípravu na zapojení znalostí a dovedností do praxe. Mimo samotný zpěv a doprovod písní na orffovy nástroje zaznělo například překlad obsahu písní a diskuse o romském etniku či o společenských předsudcích vůči této minoritě. V jedné z těchto reflexí se objevilo, že se absolvent workshopu zúčastnil i workshopu o romských tancích pod vedením Blanky Orságové, a tedy vše propojil i se znalostmi nabytými zde. Dvakrát byly zmíněny způsoby zvolené motivace žáků pro zaujetí tematikou. Jednou se jednalo o záměrné hraní romských melodií na klavír o přestávkách, kdy se děti samotné začaly zajímat. V druhém případě pedagog vědomě propojil představovanou hudbu s romskými spolužáky, a tedy motivoval kolektiv

možností seznámit se blíže s jejich kulturou. Další účastník pro změnu popsal, že jej samotného workshop motivoval ke skládání vlastních písní v rytmu čardáše.

V návratu k samotnému workshopu se objevila myšlenka, že by bylo oceněno ještě více praktických ukázek, neboť získaná teorie není zvláště na prvním stupni tolik uplatnitelná. Pozitivně byly vnímané zaslané materiály, jež obsahovaly jak písně užitá na kurzu, tak hudební materiály navíc.

Romské tance

Od účastníků workshopů pod vedením Blanky Orságové se navrátily tři reflexe. Ve dvou z nich bylo zmíněno uplatnění znalostí ve výuce, a to v předmětech hudební výchova (případně hudebně dramatická výchova) a tělesná výchova. Jednalo se o kolektivy se zastoupením romského etnika a v druhém případě mentálně a sluchově postižené žáky. Posledně zmíněná skupina žáků využila romské tance k různým veřejným vystoupením a měla v době odeslání záznamu naplánované další. Stáří žáků nebylo uvedeno ani v jednom případě. Reakce žáků obou absolventů workshopu byla pozitivní. I v případě těchto zpětných vazeb se objevila žádost o možné pokračování.

Ve třetí reflexi absolvent popsal workshop pozitivně a s mnoha předanými zajímavostmi, ale uvedl, že zatím v praxi nic nevyužil. K této výpovědi dodal, že by ocenil, kdyby byla délka kurzů prodloužena, aby mohlo dojít k hlubšímu osvojení tanečních prvků a byl prostor pro více praktických ukázek.

Zážitkem k učení

Přestože workshopy pod vedením Susanna Filesch proběhly pouze dva, počtem účastníků, patřily k těm nevýraznějším. Také počet navracených reflexí praxe zde patří k nejvyšším. Z dvaatřiceti účastníků zaslalo zpětnou vazbu celkem šestnáct z nich. Mnohé reflexe se vracely k workshopu jako takovému, zazněla pozitiva na jeho praktickou i teoretickou část, další záznamy pak vyzdvihovaly osobnost lektorky. Kritické poznámky ke kurzu zazněly na příliš velký prostor teoretické části na úkor té praktické.

Čtrnáct účastníků využilo poznatky v praxi, jedenáct záznamů bylo s odkazem na aplikace na půdě základních škol – 7x byl zmíněn první stupeň, 3x druhý (2. a 3. ročník – 1krát; 4. ročník – 2krát; 6. ročník – 1krát; 7. ročník – 2krát; 8. ročník – 3krát; 9. ročník – 2krát, 10. ročník ZŠ speciální – 1krát). Co se týče vazeb na konkrétní vyučované předměty, tak se kromě hudební výchovy objevily po jednom záznamu TV, VV či AJ. Na aplikaci poznatků z workshopu i mimo hudební výchovu odkazovaly další tři reflexe, které však nebyly konkrétní v udávání bližších specifikací. Mimo dříve zmíněné zazněly také hodina reedukace v odpoledním vyučování a hudební kroužek pro mladší žáky. V reflexích byla popsána práce s dětmi s poruchami učení i chování, se znevýhodněnými dětmi sociálně i zdravotně nebo s žáky speciální školy, kde jsou děti s mentálním hendikepem a kombinovanými vadami. Účastníkům se osvědčily, hry s rytmem, pohybové aktivity konkrétněji zmiňované ve formě tance, hra na orchestr či kánony, případně vícekrát zmíněný doprovod vážné hudby na nástroje. Taktéž byla vyzkoušena úvodní píseň z workshopu a při ní chůze „v *soustředěných kruzích* (*When I wake up in the morning*)“. Respondenti uváděli, že jejich hodiny byly díky jejich novým poznatkům pestřejší a veselejší. Své znalosti začali zařazovat například ve chvílích, kdy na žácích pozorovali únavu či na začátku vyučování k nastartování. Ve třech případech se respondenti vyjádřili ohledně pozitivních reakcí žáků. Některé z reakcí byly navázané na tyto aktivity – společný tanec, hra na nástroje a hra na orchestr.

3.4. Shrnutí reflexí praxe

Reflexe praxe, kterou někteří účastníci na výzvu zaslali přibližně půl roku po absolvování kurzu, se stala bohatým zdrojem informací o nakládání se získanými znalostmi a dovednostmi. Vzhledem k tomu, že odpověď zaslalo kolem 30 % původních účastníků kurzů, a to v obou typech workshopů z dílny programu *Slyšet jinak*, je diskutabilní, nakolik se dají výsledky zobecňovat. Více pravděpodobné je, že se vyjádřili právě ti absolventi, kteří byli aktivnější v přenášení znalostí a dovedností do praxe a ti, od nichž se odpovědi na výzvu nevrátili, budou vůči obsahu absolvovaných kurzů pasivnější. Mnohé informace jsou přesto zajímavé a stojí za zmínku. Navíc jde sice o nižší procentuální číslo z celku, ale z poměrně velkého počtu absolventů. Dohromady se vrátilo sto třicet odpovědí.

Ze zaslaných odpovědí byly ty, které se k jakémukoli využití nabytých znalostí nedostaly, v řádu jednotek. Nejčastější skupinou respondentů byli učitelé na základních školách s mírnou převahou těch na 1. stupni. Kromě hudební výchovy došlo k uplatňování obsahu kurzů i v předmětech jako PČ, VV, TV, ale i AJ, ČJ nebo fyzika, zmíněny byly také projektové výuky. Zapojení dalších předmětů v některých případech vedlo ke spolupráci mezi vícero učiteli. Využití workshopových znalostí se však dle zpráv nefixovalo pouze na prostor tříd ZŠ, našla se také uplatnění v různých nejen hudebních kroužcích či ve školní družině. Pole působnosti si nabízený obsah workshopů našel i na půdě MŠ či v individualizovaných hodinách speciálních pedagogů. Absolventi kurzu také zmiňovali zapojení převzatých nápadů při práci se znevýhodněnými dětmi.

Z workshopů *Slyšet jinak – výroba netradičních hudebních nástrojů* se většina kantorů hlásila nejen k využití získaných nástrojů, ale také k samotné jejich výrobě s žáky. Nejčteněji byly z konkrétních nástrojů zmiňovány fanfrnoch, chřestidlo z ruličky toaletního papíru, kastaněty nebo třeba brčkofon. U reflexí workshopů *Slyšet jinak – bezbariérová hudební výchova* byly dle respondentů mimo výrobu nástrojů nejhojněji uplatňovány hry Beat po kruhu, Já jsem Mírek jako moře, Hudba pro prsty, Předávání předmětu po kruhu, Bublifuk nebo Mixážní pult. Několik reflexí zmínilo fakt, že u žáků druhého stupně měly úspěch hry kompoziční a hraní dle vlastní partitury. Většina popisů jak nástrojů, tak her byla však pro identifikaci příliš nekonkrétní, výsledky proto v konečném důsledku mohly být zcela jiné.

Jak netradiční nástroje, tak hry si v některých případech pedagogičtí pracovníci či samotní žáci začali kreativně inovovat nebo přicházeli s vlastními nápady. Dále se v reflexích, kromě již zrealizovaných hodin pod vlivem workshopů, objevovaly zmínky o teprve chystaných dalších realizacích. Z toho lze vyvodit, že obsah workshopů nebyl uplatnitelný jednorázově, ale jde o metodiky a nápady s přesahem k dlouhodobému působení.

Ve velkém procentu reflexí pak účastníci workshopů zaznamenali reakce samotných žáků. Negativní postoje byly povětšinou pouze u jednotlivců, u celého kolektivu byly zaznamenány jen v ojedinělých případech. Naopak se vyskytovalo mnoho záznamů o pozitivním vlivu aktivit na běžně neaktivizované žáky. Celkem 9krát zaznělo, že sami žáci si o opakování aktivit sami říkají. Zajímavým poznatkem bylo, že se osvědčilo nezařazovat hry pouze sporadicky, většího úspěchu se dosáhlo při jejich pravidelném využívání.

Mnozí z respondentů popisovali, v jakých oblastech žáky aktivity rozvíjely. V případě reflexí na základě workshopů *Slyšet jinak – výroba netradičních hudebních nástrojů* se jednalo například o rozvoj zručnosti, komunikačních kompetencí, kompetencí sociálních a personálních, v rámci hudebnosti pak rozvoj rytmiky či improvizace. Z reflexí účastníků workshopů *Slyšet jinak – bezbariérová hudební výchova* lze kromě již výše zmíněného také přidat rozvoj kompetence pracovní, rozvoj kreativity, schopnosti naslouchat či se soustředit, v rámci hudebnosti pak rozvoj intonace, citu pro harmonii a všeobecně rozvoj sluchového vnímání.

Závěr

Workshopy, jež nabídla 6. klíčová aktivita *Inkluzivního vzdělávání pro Olomoucký kraj*, nabídly pedagogickým pracovníkům z několika krajů pestrou paletu dovedností a znalostí, jež mohli účastníci uplatnit na svých pracovních pozicích či dokonce při svých volnočasových aktivitách. Z dílny programu *Slyšet jinak* bylo provedeno 14 workshopů s názvem *Slyšet jinak – výroba netradičních hudebních nástrojů*. Z workshopů odcházeli nejen s vlastnoručně vyrobenými nástroji jako takovými, ale i znalostmi potřebnými k jejich opětovné výrobě. Dalších 24 workshopů neslo název *Slyšet jinak – bezbariérová hudební výchova*. Zde se účastníci seznámili s metodikou programu *Slyšet jinak* a z pozic žáků si aktivně prošli všemi nabídnutými hrami, v některých případech završenými vlastními kompozičními pracemi. Celkem 16 kurzů vedených externími lektory z Česka i zahraničí se zaměřilo na romskou komunitu, jak pracovat s žáky romského etnika i jak obohatit např. hodiny HV jejich specifickou hudbou.

Z analýz evaluačních dotazníků vyplývá, že účastníci byli většinou velmi spokojeni s prací lektorů, dále také s informativní hodnotou a srozumitelností podávaného obsahu. Nad aktuálností tématu však ve škálovém hodnocení vyjádřilo pochybnosti již větší procento absolventů. V porovnání dvou typů workshopů z dílny *Slyšet jinak* byly v rámci škálového hodnocení příznivěji hodnoceny workshopy s názvem *Slyšet jinak – výroba netradičních hudebních nástrojů*, a to z následujícího důvodu: přibližně o čtrnáct procent víc účastníků právě těchto workshopů se vyjádřilo nejvyšším možným hodnocením k tematickým okruhům „přínos pro další práci“ a „informativní hodnota semináře“. Z části věnované možnosti slovního hodnocení vyčnívaly odpovědi, které popisovaly příjemnou atmosféru na workshopech a považovaly jejich obsah za inspirativní a přínosný.¹⁰⁷ Mnozí absolventi se taktéž ihned po skončení kurzů vyjadřovali k tomu, kde všude by byl jejich obsah uplatnitelný. Více než osm procent účastníků dokonce potvrdilo, že v blízké době v praxi něco v souvislosti s workshopem uskuteční.

Zatímco evaluační dotazníky vyplnilo téměř 100 % účastníků všech kurzů, na žádost o reflexi praxe šest měsíců po uskutečnění kurzu odpovědělo u workshopů *Slyšet jinak* kolem 30 %

¹⁰⁷ Toto je zajímavé v kontextu mnoha snížených hodnocení tematického okruhu „přínos pro další práci“ v části škálového hodnocení.

absolventů. Co se týče reflexí kurzů vedených externisty, zde se jednalo o navrácení v řádu jednotek, dále se tedy věnujme workshopům pod vedením lektorů programu *Slyšet jinak*. Většina z respondentů se přiznala vliv workshopů na jejich praxi a je tedy zřejmé, že nabyté znalosti alespoň v poměrném zastoupení aplikovalo více procent účastníků, než původně předjímalí sami respondenti v evaluačních dotaznících. Nejčastější skupinou respondentů v reflexích praxe byli učitelé základních škol, kromě hudební výchovy došlo k uplatňování obsahu kurzů i v dalších vyučovaných předmětech – nejčastěji v pracovních činnostech a výtvarné výchově. Někteří pedagogičtí pracovníci našli využití náplně kurzu ve školní družině či např. v zájmových kroužcích. Nemalá část pedagogických pracovníků rovněž reflektovala pozitivní vliv aplikovaného na znevýhodněné žáky či žáky se SVP.

Ti, kteří popisovali reakce samotných žáků, zaznamenali negativní reakce jen minimálně, naopak si v některých případech žáci sami říkali o opakování výuky v podobném duchu. Při reflexích workshopu *Slyšet jinak – bezbariérová hudební výchova* pak vícekrát zazněla zajímavá poznámka, a to že žákům více prospívalo, pokud byly aktivity předkládány systémově a v dlouhodobějším časovém horizontu, nežli nahodile jednou za čas. V neposlední řadě respondenti popisovali, v jakých oblastech dokázali nově aplikované metody, hry, znalosti či prostě předložené možnosti jejich žáky rozvíjet. Při workshopech *Slyšet jinak – výroba netradičních hudebních nástrojů* byla nejčastěji komentovaná zručnost žáků, dále také rytmika či schopnost improvizace. U workshopů *Slyšet jinak – bezbariérová hudební výchova* lze vyzdvihnout rozvoj kreativity, schopnosti naslouchat či všeobecně rozvoj sluchového vnímání. V obou případech lze mluvit také o rozvoji žádaných klíčových kompetencí pracovních, komunikativních či sociálních a personálních.

Seznam použitých zkratk

AJ	Anglický jazyk
ČJ	Český jazyk
DVPP	Další vzdělávání pedagogických pracovníků
ESF	Evropský sociální fond
HV	Hudební výchova
IVOK	Inkluzivní vzdělávání pro Olomoucký kraj
KHV	Katedra hudební výchovy
PČ	Pracovní činnosti
PdF	Pedagogická fakulta
RVP	Rámcový vzdělávací program
SVP	Speciálně vzdělávací potřeby
TV	Tělesná výchova
UPOL	Univerzita Palackého v Olomouci
VV	Výtvarná výchova
ZŠ	Základní škola

Seznam pramenů a literatury

PRIMÁRNÍ ZDROJE

Interní dokumenty k 6. klíčové aktivitě projektu *Inkluzivní vzdělávání pro Olomoucký kraj*. Olomouc: Katedra hudební výchovy.

SEKUNDÁRNÍ LITERATURA

COUFALOVÁ, Gabriela, Ivo MEDEK a Jaromír SYNEK. *Hudební nástroje jinak: Netradiční využití tradičních hudebních nástrojů a vytváření jednoduchých hudebních nástrojů*. Brno: JAMU, 2013. ISBN 978-80-7460-037-1.

KOPECKÝ, Jiří, Jaromír SYNEK a Vít ZOUHAR. *Hudební hry jinak: hry se zvuky a elementární komponování : [slyšet jinak]*. Brno: Janáčkova akademie múzických umění v Brně, 2014. ISBN 978-80-7460-066-1.

MADEROVÁ, Blanka, Zuzana JURKOVÁ a Karel VESELÝ. *Dotknout se světa: česká hudební alternativa 1968-2013 = To touch the world : Czech musical alternative 1968-2013*. Praha: Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy, 2013. ISBN 978-80-87398-38-8.

LANGER, Jiří. *Pedagogičtí pracovníci jako klíčový faktor inkluzivního vzdělávání*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2016. ISBN 978-80-244-5119-0.

SYNEK, Jaromír: *Elementární komponování a jeho význam v edukaci*. Disertační práce, Katedra hudební výchovy, Pedagogická fakulta, Univerzita Palackého v Olomouci, 2008.

ZOUHAR, Vít: *Hudební výchova bez bariér? K projektům Klangnetze a Slyšet jinak*. In: Acta paedagogicae. Annus III. Olomouc-Prešov. Prešov 2004, str. 71-77.

ELEKTRONICKÉ ZDROJE

4 Klíčové kompetence: od Průvodce upraveným RVP ZV. In: *Metodický portál RVP.CZ: Materiály a inspirace pro pedagogy ... aby se učilo lépe* [online]. Národní pedagogický institut

České republiky, 2. ledna 2016 [cit. 2023-06-16]. Dostupné z: <https://digifolio.rvp.cz/view/view.php?id=10842>

Bc. Blanka Orságová - Romské tance. In: *Katedra hudební výchovy: Univerzita Palackého v Olomouci - Pedagogická fakulta* [online]. Olomouc: KHV, c2006-2023 [cit. 2023-06-07]. Dostupné z: <http://khv.upol.cz/kalendar-akci-detail.php?id=225>

Doc. Mgr. Jiří Langer, Ph.D. In: *Ústav speciálněpedagogických studií: Pedagogická fakulta – Univerzita Palackého v Olomouci* [online]. Olomouc [cit. 2023-05-27]. Dostupné z: <https://uss.upol.cz/cs/o-ustavu/clenove-ustavu/vedeni-ustavu/jiri-langer/>

Doz. a.D. Susanna Filesch. *Katolische Stiftungshochschule München: University of Applied Sciences* [online]. [cit. 2023-06-08]. Dostupné z: <https://www.ksh-muenchen.de/hochschule/professorinnen-lehrbeauftragte/detail/susanna-filesch/>

Inkluzivní vzdělávání pro Olomoucký kraj [online]. Olomouc: Inkluzivní vzdělávání pro Olomoucký kraj, 2012 [cit. 2023-06-16]. Dostupné z: <https://inkluzieok.upol.cz/site/>

Klíčová aktivita č. 1: KA 1: ADAPTACE NA ŠKOLNÍ PROSTŘEDÍ PROSTŘEDNICTVÍM ŠKOLNÍCH ASISTENTŮ JAKO ZÁKLADNÍ PŘEDPOKLAD ŠKOLNÍ ÚSPĚŠNOSTI. In: *Inkluzivní vzdělávání pro Olomoucký kraj* [online]. Olomouc: Inkluzivní vzdělávání pro Olomoucký kraj, 2012 [cit. 2023-05-27]. Dostupné z: <https://inkluzieok.upol.cz/site/klicove-aktivity/klicova-aktivita-c-1/>

Klíčová aktivita č. 2: KA 2: IMPLEMENTACE A PODPORA ŠKOLNÍCH PORADENSKÝCH PRACOVÍŠŤ. In: *Inkluzivní vzdělávání pro Olomoucký kraj* [online]. Olomouc: Inkluzivní vzdělávání pro Olomoucký kraj, 2012 [cit. 2023-05-27]. Dostupné z: <https://inkluzieok.upol.cz/site/klicove-aktivity/klicova-aktivita-c-2/>

Klíčová aktivita č. 3: KA 3: METODICKÁ PODPORA PEDAGOGICKÉHO SBORU VE ŠKOLE PRACUJÍCÍ SE ŽÁKY SE SVP. In: *Inkluzivní vzdělávání pro Olomoucký kraj* [online]. Olomouc: Inkluzivní vzdělávání pro Olomoucký kraj, 2012 [cit. 2023-05-27]. Dostupné z: <https://inkluzieok.upol.cz/site/klicove-aktivity/klicova-aktivita-c-3/>

Klíčová aktivita č. 4: KA 4: ZVYŠOVÁNÍ KOMPETENCÍ PEDAGOGŮ V INKLUZIVNÍM VZDĚLÁVÁNÍ – KURZY DVPP. In: *Inkluzivní vzdělávání pro Olomoucký kraj* [online].

Olomouc: Inkluzivní vzdělávání pro Olomoucký kraj, 2012 [cit. 2023-05-30]. Dostupné z: <https://inkluzieok.upol.cz/site/klicove-aktivity/klicova-aktivita-c-4/>

Klíčová aktivita č. 5: KA 5: SÍŤOVÁNÍ AKTÉRŮ INKLUZIVNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ. In: *Inkluzivní vzdělávání pro Olomoucký kraj* [online]. Olomouc: Inkluzivní vzdělávání pro Olomoucký kraj, 2012 [cit. 2023-05-30]. Dostupné z: <https://inkluzieok.upol.cz/site/klicove-aktivity/klicova-aktivita-c-5/>

Klíčová aktivita č. 6: KA 6: SLYŠET JINAK – BEZBARIÉROVÁ HUDEBNÍ VÝCHOVA. In: *Inkluzivní vzdělávání pro Olomoucký kraj* [online]. Olomouc: Inkluzivní vzdělávání pro Olomoucký kraj, 2012 [cit. 2023-06-01]. Dostupné z: <https://inkluzieok.upol.cz/site/klicove-aktivity/klicova-aktivita-c-6/>

Jana Belišová: Producent. In: *Institut dokumentárního filmu* [online]. Institut dokumentárního filmu, c2023, 2023 [cit. 2023-06-07]. Dostupné z: <https://dokweb.net/databaze/lide/biography/776211b6-b2b2-45fa-b1ba-7a89b9dea2dc/jana-belisova>

LANGER, Jiří. Inkluzivní vzdělávání pro Olomoucký kraj. In: *Inkluzivní vzdělávání pro Olomoucký kraj* [online]. Olomouc: Inkluzivní vzdělávání pro Olomoucký kraj, 2012 [cit. 2023-05-27]. Dostupné z: <https://inkluzieok.upol.cz/site/>

LANGER, Jiří. O projektu. In: *Inkluzivní vzdělávání pro Olomoucký kraj* [online]. Olomouc: Inkluzivní vzdělávání pro Olomoucký kraj, 2012 [cit. 2023-05-27]. Dostupné z: <https://inkluzieok.upol.cz/site/o-projektu/>

Mgr. Barbora VLACHOVÁ. In: *Univerzita Palackého v Olomouci* [online]. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, c2023 [cit. 2023-06-01]. Dostupné z: <https://www.upol.cz/nc/kontakty/vyhledavani/kontakt/empid/80051846/>

Mgr. Gabriela VŠETIČKOVÁ, Ph.D. In: *Univerzita Palackého v Olomouci* [online]. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, c2023 [cit. 2023-06-01]. Dostupné z: <https://www.upol.cz/nc/kontakty/vyhledavani/kontakt/empid/10015842/>

Mgr. Jana Belišová, Ph.D. - Rómské piesně včera a dnes (IVOK). In: *Katedra hudební výchovy: Univerzita Palackého v Olomouci - Pedagogická fakulta* [online]. Olomouc: KHV, c2006-2023 [cit. 2023-06-07]. Dostupné z: <http://khv.upol.cz/kalendar-akci-detail.php?id=220>

Mgr. Miluše Hutýrová, Ph.D. In: *Ústav speciálněpedagogických studií: Pedagogická fakulta – Univerzita Palackého v Olomouci* [online]. [cit. 2023-05-27]. Dostupné z: <https://uss.upol.cz/cs/o-ustavu/clenove-ustavu/odborni-asistenti-a-asistenti/miluse-hutyrova/>

Nejdůležitější věci v životě jsou velmi jednoduché, ale je složité se k nim dostat, říká Blanka Orságová. In: *Český rozhlas* [online]. Český rozhlas, c1997-2023, 20. září 2017 [cit. 2023-06-07]. Dostupné z: <https://olomouc.rozhlas.cz/nejdulezitejsi-veci-v-zivote-jsou-velmi-jednoduche-ale-je-slozite-se-k-nim-6373038?print=1>

PaedDr. Pavlína BASLEROVÁ, Ph.D. In: *Univerzita Palackého v Olomouci* [online]. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, c2023 [cit. 2023-06-01]. Dostupné z: <https://www.upol.cz/nc/kontakty/vyhledavani/kontakt/empid/80018062/>

Seznam pedagogů. In: *Katedra hudební výchovy: Univerzita Palackého v Olomouci - Pedagogická fakulta* [online]. Olomouc: KHV, c2006-2023 [cit. 2023-06-16]. Dostupné z: <http://khv.upol.cz/pedagogove>

Prof. Mgr. PaedDr. Jan MICHALÍK, Ph.D. In: *Univerzita Palackého v Olomouci* [online]. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, c2023 [cit. 2023-06-01]. Dostupné z: <https://www.upol.cz/nc/kontakty/vyhledavani/kontakt/empid/09502/>

Prof. PhDr. Eva Šmelová, Ph.D. *Katedra primární a preprimární pedagogiky* [online]. Olomouc: Katedra primární a preprimární pedagogiky, c2023 [cit. 2023-06-15]. Dostupné z: <http://kpv.upol.cz/pedagog-profil.php?name=smelova>

Slyšet jinak. In: *Slyšet jinak* [online]. Olomouc [cit. 2023-06-15]. Dostupné z: <http://slysetjinak.upol.cz/>

Vedecko-pedagogická charakteristika. *Prešovská univerzita v Prešove* [online]. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove, c2005-2023 [cit. 2023-06-11]. Dostupné z: <https://www.unipo.sk/pedagogicka-fakulta/katedry/khvv/derevjanikova/vedecko-pedagogicka-charakteristika>

Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů. 2012. Dostupné z: https://www.msmt.cz/uploads/skolsky_zakon.pdf.

ELEKTRONICKÁ KORESPONDENCE

COUFALOVÁ, Gabriela. Diplomová práce – dotazy [elektronická pošta]. Message to: simaja03@upol.cz. 8. července 2023 8:02 [cit. 2023-06-08].

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Bc. Jana Šimáková
Katedra:	Katedra hudební výchovy Pedagogické fakulty
Vedoucí práce:	Mgr. Gabriela Coufalová, Ph.D.
Rok obhajoby:	2023

Název práce:	Analýza workshopů <i>Slyšet jinak</i> jako 6. klíčové aktivity projektu <i>Inkluzivní vzdělávání pro Olomoucký kraj</i>
Název v angličtině:	Analysis of workshops <i>Hearing differently</i> as the 6th key activity of the <i>Inclusive Education project for the Olomouc Region</i>
Anotace:	Diplomová práce se zabývá analýzou workshopů 6. klíčové aktivity, tzn. hudebními workshopy pro pedagogické pracovníky zaštitěnými programem <i>Slyšet jinak</i> v rámci projektu <i>Inkluzivní vzdělávání pro Olomoucký kraj</i> . Práce je členěna do tří kapitol. První kapitola popisuje důvody vzniku projektu a seznamuje čtenáře s jeho obsahem šesti klíčových aktivit. Druhá kapitola analyzuje evaluační dotazníky účastníků, kde hodnotili workshopy 6. klíčové aktivity. Třetí kapitola se zabývá reflexemi praxe absolventů workshopů, které vznikaly několik měsíců po jejich absolvování.
Klíčová slova:	Inkluzivní vzdělávání, Olomoucký kraj, <i>Slyšet jinak</i> , analýza, evaluace, praxe
Annotation:	The thesis focuses on the analysis of workshops related to the 6 key activities, specifically music workshops for educational professionals under the auspices of the program "Hearing Differently" within the project "Inclusive Education for the Olomouc Region." The thesis is divided into three chapters. The first chapter describes the reasons behind the project's establishment and introduces readers to the content of the six key activities. The second chapter analyzes the evaluation questionnaires completed by participants, in which they assessed the workshops related to the

	6 key activities. The third chapter examines the reflections of workshop graduates, who could use new informations during teaching. These reflections were collected several months after their completion.
Keywords:	Inclusive Education, Olomouc Region, Hearing differently, Analysis, Evaluation, Practice
Rozsah práce:	66 stran (122 570 znaků včetně mezer)
Jazyk práce:	Český jazyk